

Beschermende factoren bij Reclassering Nederland in Rotterdam

Onderzoeksrapport

Beschermende factoren bij Reclassering Nederland

Onderzoeksrapport

Hogeschool Utrecht
Module 5 Onderzoeksvaardigheden voor forensische sociale beroepspraktijken
ADR-MFSP-M5-17
Master Forensisch Sociale Professional
29 juni 2018

Eefke van Woudenberg - 1708570

Voorwoord

Voor u ligt het eindrapport dat geschreven is in het kader van de opleiding Master Forensisch Sociale Professional aan de Hogeschool Utrecht. De opleiding wordt afgesloten in de vijfde module middels een praktijkonderzoek, uitgevoerd in het forensische werkveld, specifiek bij Reclassering Nederland.

Allereerst wil ik de organisatie Reclassering Nederland en mijn manager, Sherida Zorg, bedanken voor de mogelijkheid deel te nemen aan deze master opleiding.

Ook wil ik Vivienne de Vogel bedanken, die mij tijdens één van de colleges gedurende de opleiding heeft geënthousiasmeerd voor het onderwerp beschermende factoren binnen het forensisch werkveld. Haar college heeft er mede toe geleid dat ik dit onderwerp heb gekozen voor mijn afstudeeronderzoek.

Tot slot wil ik mijn collega's, familie en leerteam bestaande uit Ruben te Winkel, Lindy Baltus, Irene van Velzen en Chris Bakker, bedanken. Zonder hen was het niet gelukt deze opleiding af te ronden.

Wat betreft de bronvermelding in dit eindrapport wil ik opmerken dat, in een aantal gevallen, ervoor is gekozen bij meerdere auteurs niet te verwijzen middels et al. Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van literatuur die geschreven is door diverse auteurs, steeds in een wisselende samenstelling. Bij een verwijzing middels et al. is het voor u als lezer lastiger te achterhalen naar welk stuk precies verwezen wordt.

Voor de helderheid in bronvermelding en voor het gemak waarmee u de gebruikte literatuur kunt terugvinden is er dus voor gekozen steeds alle auteurs volledig te noemen.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Samenvatting

Beschermende factoren als onderdeel van de risicotaxatie voor de kans op nieuw delictgedrag krijgt binnen de wetenschap steeds meer aandacht. Zo is in 2007 een instrument, de SAPROF genaamd, ontwikkeld voor het gestructureerd beoordelen van beschermende factoren als aanvulling op de reeds bestaande risicotaxatie-instrumenten (De Vogel, De Ruiter, Bouman, & De Vries Robbé, 2012). Het beoordelen van beschermende factoren en het inzetten van interventies op deze factoren wordt in de functieomschrijving als één van de taakeisen van reclasseringswerkers gezien (Stichting Reclassering Nederland, 2013). Op basis van individuele audits onder reclasseringswerkers werkzaam bij Reclassering Nederland regio Zuid-West, locatie Rotterdam, werd eind 2017 geconcludeerd dat reclasseringswerkers onvoldoende inzetten op beschermende factoren binnen de reclasseringstrajecten. Zowel het managementteam als de toenmalige regiodirecteur hebben kenbaar gemaakt dat onderzoek naar het onderwerp beschermende factoren wenselijk en bruikbaar zou zijn (S. Beumer, persoonlijke communicatie, 19 november 2017).

De doelstelling voor dit onderzoek is erop gericht meer zicht te krijgen op de praktijksituatie met betrekking tot het onderwerp beschermende factoren. Middels dit onderzoek is inzichtelijk gemaakt welke kennis reclasseringswerkers hebben over het onderwerp beschermende factoren. Ook is nagegaan hoe zij beoordelen wanneer iets een beschermende factor is, op welke factoren zij vervolgens een interventie inzetten en hoe zij dit in hun registratiesysteem verwerken. Om tot een analyse te komen van de gewenste situatie en de feitelijke situatie is gebruik gemaakt van een drietal hoofdvragen:

Theoretische vraag:	Wat is vanuit de theorie bekend over de beschermende factoren die zijn opgenomen in de SAPROF?
Empirische vraag:	Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot de kennis van beschermende factoren waarover toezichthouders bij Reclassering Nederland regio Zuid-West locatie Rotterdam beschikken en hoe bepalen zij binnen doelgericht toezicht op welke factoren zij interveniëren?
Analytische vraag:	Wat zijn de overeenkomsten en de verschillen tussen de theorie en de praktijk van Reclassering Nederland regio Zuid-West locatie Rotterdam met betrekking tot de kennis van beschermende factoren en op welke beschermende factoren interveniëren zij binnen een reclasseringstoezicht teneinde de kans op recidive te verminderen?

Om tot een antwoord op de analytische hoofdvraag te komen is middels praktijkgericht kwalitatief onderzoek een probleemanalyse uitgevoerd (Doorewaard, Kil, & Van de Ven, 2016).

Er is gestart met een literatuuronderzoek waarna een conceptueel model is ontwikkeld. In dit deel van het onderzoek is de theoretische hoofdvraag beantwoord. Aan de hand van de geformuleerde topics en indicatoren zijn interviews opgesteld die afgenomen zijn bij tien respondenten die als toezichthouder werkzaam zijn bij Reclassering Nederland regio Zuid-West locatie Rotterdam. Aan de hand van de resultaten die op basis van de interviews zijn gevonden is een antwoord geformuleerd op de empirische hoofdvraag.

Na afronding van het literatuuronderzoek en het empirische onderzoek zijn de resultaten middels een topic-analyse naast elkaar gelegd. Op basis daarvan is geconcludeerd dat er een verschil waarneembaar is tussen de theorie en de kennis over beschermende factoren waarover reclasseringswerkers beschikken. De beschermende factoren die door reclasseringswerkers herkend worden zijn werk, financieel beheer, sociaal netwerk en relatie. In de beargumentering waarom en wanneer deze factoren beschermend werken sluiten de reclasseringswerkers goed aan bij de theorie. Intelligentie, hechte band in de kindertijd, empathie, coping, zelfcontrole en vrijetijdsbesteding wordt nauwelijks herkend door de reclasseringswerkers en daarom ook niet als mogelijk beschermend beoordeeld. Op de factoren motivatie voor behandeling, levensdoelen, hulpverlening en woonsituatie is enig verschil geconstateerd tussen de kennis over deze factoren en de theoretische achtergronden.

Eén van de belangrijkste bevindingen uit dit onderzoek is dat reclasseringswerkers zelf aangegeven op basis van hun 'boerenverstand' te handelen. Zij kunnen de overwegingen en beoordelingen die zij

maken niet altijd relateren aan theoretische achtergronden. Ook gaan zij in het beoordelen van beschermende factoren niet gestructureerd of methodisch te werk. Hoe wordt bepaald welke factoren beschermend zijn hangt af van de reclasseringswerker en de situatie. Uit het onderzoek is verder gebleken dat reclasseringswerkers zich voornamelijk richten op de risico's en daar interventies op inzetten. Op beschermende factoren die mogelijk al aanwezig zijn worden geen interventies ingezet, teneinde deze factoren te versterken.

Er lijkt dus sprake van een kennisprobleem bij reclasseringswerkers, zij zijn onvoldoende op de hoogte van de theoretische achtergronden. Reclassering Nederland lijkt hen daar onvoldoende in te voorzien in de vorm van opleidingen en/of trainingen over het onderwerp beschermende factoren.

Op basis van de bevindingen in dit onderzoek zijn een aantal aanbevelingen geformuleerd:

Korte termijn:

1. Vergroten kennis over beschermende factoren onder reclasseringswerkers.
2. Verhelderen en beschikbaar stellen informatievoorziening over beschermende factoren.

Lange termijn:

1. Aanpassen registratiesysteem.
2. Uitgebreid literatuuronderzoek en ontwikkelen methodische visie.
3. Onderzoek naar gestructureerd oordeel instrument voor beschermende factoren .

Opgemerkt moet worden dat het onderzoek in beperkte tijd is uitgevoerd ten behoeve van een afstudeeropdracht. Vanwege het tijdsbestek waarbinnen dit onderzoek uitgevoerd moest worden is de omvang van het literatuuronderzoek beperkt geweest. Ook is er, vanwege het tijdspad, slechts een kleine steekproef genomen onder de reclasseringswerkers. De resultaten van dit onderzoek zijn gebaseerd op basis van tien respondenten. Dit heeft een beperkende invloed op de externe validiteit van het onderzoek. Mogelijk zouden andere uitkomsten gevonden kunnen worden wanneer in de steekproef andere reclasseringswerkers worden gesproken of als dit onderzoek in een andere regio, op een andere locatie zou worden uitgevoerd. De resultaten zoals weergegeven in dit onderzoeksrapport hebben zodoende geen betrekking op de gehele reclasseringsorganisatie.

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	4
Samenvatting	5
Deel I. Inleiding	9
1.1 Inleiding	9
1.2 Onderzoekskader	11
1.3 Doelstelling van het onderzoek	11
1.4 Vraagstelling van het onderzoek	12
Deel II. Theoretisch kader	13
2.1 Inleiding	13
2.2 Beschermende factoren volgens de wetenschappelijke theorie	13
2.2.1 Unipolair of bipolair	13
2.2.2 Mediërend of bufferend effect	14
2.3 Beschermende factoren in de SAPROF	15
2.3.1 Persoonlijke factoren	16
2.3.2 Motivatiefactoren	17
2.3.3 Externe factoren	19
2.3.4 Onderzoek naar de SAPROF	20
2.4 De reclasseringspraktijk	20
2.5 Deelconclusie, definitief conceptueel model, topic- en indicatorenlijst	21
2.5.1 Definitief conceptueel model	22
2.5.2 Dimensies, topics en indicatoren	22
Deel III. Methodologische verantwoording	24
3.1 Inleiding	24
3.2 Casus	24
3.3 Onderzoekstrategie	24
3.4 Gegevensverzameling en analyse	25
3.5 Betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek	27
Deel IV. Resultaten van het onderzoek.....	29
4.1 Inleiding	29
4.2 Kennis van beschermende factoren bij reclasseringswerkers.....	29
4.2.1 Factoren uit de SAPROF	30
4.3 Op welke beschermende factoren wordt ingezet en waarom?.....	36
4.4 Aanbod kennis beschermende factoren door Reclassering Nederland	37
4.5 Registratie in doelgericht toezicht.....	37

4.5.1 Beschermende factoren in doelgericht toezicht	39
4.6 Deelconclusie	39
Deel V. Conclusie, aanbevelingen en reflectie.....	41
5.1 Inleiding	41
5.2 Analyse.....	41
5.2.1 Individuele factoren	41
5.2.2 Motivatiefactoren	42
5.2.3 Externe factoren	43
5.2.4 Schematische weergave topic-analyse.....	44
5.3 Conclusies.....	44
5.4 Aanbevelingen	46
5.5 Kritische reflectie	48
Literatuurlijst	50
Begrippenlijst.....	52
Bijlagen	54
1. Overzicht respondenten & codelijst	54
2. Interviewvragen	55
3. Overzicht hoe dossieronderzoek is uitgevoerd.	56

Deel I. Inleiding

1.1 Inleiding

Binnen de forensische werkpraktijk was tot voor kort voornamelijk aandacht voor risicofactoren binnen het werken met delinquenten. Op basis van deze risicofactoren werd een inschatting gemaakt over de kans op recidive. Een behandeling en/of begeleidingstraject werd ingezet op de aanwezige risico's. Steeds meer spelen ook beschermende factoren een belangrijke rol in de risicotaxatie en het behandelen en begeleiden van delinquenten (Nagtegaal & Schönberger, 2013).

Zo is in 2007 in Nederland een instrument geïntroduceerd waarmee beschermende factoren voor gewelddadig gedrag op een gestructureerde wijze beoordeeld kunnen worden. Dit instrument, de SAPROF, is bedoeld als aanvulling op de bestaande risicotaxatie-instrumenten (De Vogel, De Ruiter, Bouman, & De Vries Robbé, z.j.). Ondanks de opkomende aandacht voor het onderwerp beschermende factoren is er vanuit de wetenschap nog maar beperkte informatie beschikbaar, waarbij gebruik wordt gemaakt van verschillende definities (De Vogel et al., 2012).

Ook in de methodische omschrijving van Reclassering Nederland is aandacht gekomen voor het onderwerp beschermende factoren. Zo wordt in het methodiekboek *Werken in Gedwongen Kader* gesteld dat beschermende factoren een reducerend effect hebben op het risico op nieuw delictgedrag. Geadviseerd wordt in het plan van aanpak niet alleen aandacht te hebben voor de criminogene factoren, maar ook voor de beschermende factoren. Het aansluiten bij de beschermende factoren kan een positieve invloed hebben op het voorkomen van recidive (Bonta & Andrews, 2010; Farrington, 2007 in Bosker & Krechtig, 2013).

In de methodische handreiking voor reclasseren met jongvolwassenen en adolescenten wordt Loeber (2012) aangehaald, die stelt dat beschermende factoren een eigen rol hebben als het gaat om het voorkomen van delictgedrag. Hoe deze beschermende factoren precies invloed uitoefenen op het afbouwen van delictgedrag is volgens hen nog niet duidelijk (Vogelvang, Rutten, De Jong, & Braak, 2012). In de methodische handreiking worden nauwelijks tot geen handvatten gegeven als het gaat om het aanduiden van beschermende factoren, wel staan enige handvatten beschreven over waar een reclasseringswerker op zou kunnen inzetten binnen een toezicht.

Tot slot wordt in de methodische omschrijving van Reclassering Nederland uitgebreid aandacht besteed aan Andrews en Bonta (2010). Zij hebben het risk-need-responsivity (RNR) model ontwikkeld. Het RNR model gaat voornamelijk uit van criminogene factoren en risico's, maar heeft ook aandacht voor sterke punten/ protectieve factoren. Zo stellen Andrews en Bonta dat het van belang is sterke punten van delinquenten in kaart te brengen en deze te gebruiken bij het bepalen van de juiste aanpak. Op de diverse risicogebieden beschrijven zij ook de beschermende factoren.

Het onderwerp beschermende factoren wordt door Reclassering Nederland op verschillende vlakken genoemd en/of beschreven. Zo heeft de reclassering in 2016 diverse resultaatafspraken geformuleerd, één van de resultaatafspraken luidt als volgt: met de doelen binnen een toezicht moet gewerkt worden aan criminogene factoren en beschermende factoren (Stichting Reclassering Nederland, 2016). Het werken aan beschermende factoren komt zelfs in de functieomschrijving van de reclasseringswerker terug. Hierin staat bij de taken beschreven: "het, binnen de aan de onder toezicht gestelde opgelegde bepalingen, uitvoeren van toezicht door controle, begeleiding (criminogene en protectieve factoren) en evaluatie" (Stichting Reclassering Nederland, 2013, p.64).

Eind 2015 heeft de reclassering een nieuw registratiesysteem geïntroduceerd, genaamd 'doelgericht toezicht'. Binnen dit systeem is het niet langer de bedoeling te registreren op activiteiten c.q. contacten zoals uitgevoerd binnen een toezicht. In plaats daarvan worden de uitgevoerde activiteiten geregistreerd per doel. De invoering van deze vorm van registreren had twee functies: enerzijds moest het een vereenvoudigde wijze van registreren opleveren waardoor reclasseringswerkers meer overzicht zouden hebben doordat zij minder schermen moesten doorlopen tijdens het registreren. Anderzijds kon de voortgang van een toezicht in het nieuwe registratiesysteem per doel worden gemonitord c.q. gevolgd, waardoor reclasseringswerkers meer overzicht zouden krijgen in de voortgang van een lopend toezicht (Van Essen, 2017).

Bij de invoering van het nieuwe registratiesysteem is in eerste instantie geen workshop of training aangeboden. Binnen ieder team bij Reclassering Nederland regio Zuid-West was één collega getraind

in het werken met doelgericht toezicht, een zogenaemde koploper. Andere reclasseringswerkers konden gebruik maken van een handleiding of, indien nodig, een beroep doen op de koploper. Eén van de veranderingen die in het registratiesysteem zijn aangebracht, is dat de reclasseringswerkers binnen doelgericht toezicht per geformuleerd doel moesten aangeven of dit doel 'criminogeen' of 'beschermend' was. Criminogene factoren zijn "individuele en sociale kenmerken van personen die samenhangen met delinquent gedrag" (Bosker & Krechtig, 2013, pp. 273-274). Beschermende factoren zijn factoren die de afbouw van crimineel gedrag versterken (Kwaliteitsfunctionarissen Zuid-West, 2016, p.3).

Naar aanleiding van de invoering van doelgericht toezicht bleek dat reclasseringswerkers het lastig vonden te werken binnen het nieuwe format. Het formuleren van geschikte doelen én het bepalen of een doel criminogeen of beschermend was bleek lastig. Als reactie hierop is door de kwaliteitsfunctionarissen van Reclassering Nederland in regio Zuid-West een workshop doelgericht toezicht opgezet. Reclasseringswerkers konden hier op vrijwillige basis aan deelnemen.

Kijkend naar hetgeen Reclassering Nederland aan reclasseringswerkers aanbiedt over het onderwerp beschermende factoren blijkt dit summier. Zo bestaat er op intranet wél een pagina genaamd protectieve factoren, maar is deze informatiepagina 'leeg'. De reclassering heeft geen links naar de beschikbare literatuur toegevoegd. Ook kan verwarring ontstaan over termgebruik. In de diverse documenten wordt enerzijds gesproken over beschermende factoren, anderzijds wordt de term protectieve factoren gebruikt. Dit kan ervoor zorgen dat toezichthouders niet alle informatie tot zich krijgen, hoe summier die ook mag zijn. Ook in het opleidingsaanbod van nieuwe toezichthouders wordt minimale aandacht besteed aan dit onderwerp. Er wordt geoefend met het formuleren van doelen en deze als criminogeen of beschermend aan te duiden middels een casus, maar dit gebeurt niet aan de hand van de beschikbare literatuur (C. Rolink, persoonlijke communicatie, 16 augustus 2017). Reclasseringswerkers zijn zich bewust van de noodzaak in te zetten op beschermende factoren maar lijken door de organisatie onvoldoende te worden toegerust met wetenschappelijke kennis over dit onderwerp. In de praktijk vinden zij het lastig aan te duiden welke factoren beschermend zijn en kunnen hun keuzes hierin niet altijd verantwoorden c.q. duiden (Kwaliteitsfunctionarissen Zuid-West, 2017).

In 2017 is Reclassering Nederland regio Zuid-West gestart met het uitvoeren van individuele audits, waarbij gekeken is naar de kwaliteitseisen van de uitvoering van een toezicht en de resultaatafspraken. De uitvoering van deze audits bestond uit dossieronderzoek en interviews met in totaal 178 van de 227 reclasseringswerkers met de uitvoeringstaak toezicht. De audits zijn uitgevoerd door de kwaliteitsfunctionarissen. Uit deze audits is gebleken dat:

Reclasseringswerkers beschikken over enige algemene kennis van het belang om in te zetten op de beschermende factoren, maar (nog) onvoldoende om hier concreet invulling aan te geven. Tevens wordt handelingsverlegenheid ervaren bij het analyseren / duiden van de beschermende factoren (adviseurs) en bij het formuleren van doelen met betrekking tot beschermende factoren (toezichthouder) (Wildeboer & Van Woudenberg, 2017, p.2).

Van de 178 toezichthouders die een audit hebben gehad kregen 101 werkers een onvoldoende of matig op het inzetten op beschermende factoren. Bij slechts 23 toezichthouders werd opgemerkt dat zij ruim voldoende (in het systeem zichtbaar) aandacht besteden aan beschermende factoren. Reclasseringswerkers geven aan het systeem onvoldoende ondersteunend te vinden als het gaat om werken aan beschermende factoren. Zij vinden het lastig beschermende factoren te duiden en hebben hier geen taxatie-instrument voor, zoals dat er wel is voor risicofactoren. Ook ervaren zij het formuleren van doelen en daar de titel 'criminogeen' of 'beschermend' aan te hangen als lastig. Vragen die zij hierbij stellen zijn: wanneer is iets criminogeen of beschermend? Iets kan nu nog criminogeen zijn, maar bij het behalen van het gestelde doel kan het beschermend worden? (Kwaliteitsfunctionarissen Zuid-West, 2017).

Op basis van de uitgevoerde audits is door het managementteam van regio Zuid-West aan één kwaliteitsfunctionaris en één masterstudent gevraagd een document op te stellen dat reclasseringswerkers kan helpen bij het duiden van beschermende factoren en het formuleren van doelen hierop.

Niet alleen het managementteam van regio Zuid-West maar ook diens regiodirecteur herkent de moeilijkheden rondom het werken aan beschermende factoren reclasseringstrajecten. Zij schrijft in

een mail: “Het is een onderwerp dat enerzijds heel belangrijk is bij de re-integratie, maar wat anderzijds nog lang niet altijd goed uit de verf komt in de toezichten. Collega’s lijken nog niet altijd te weten hoe op een goede manier om te gaan hiermee. Onderzoek hiernaar zou zeker bruikbaar zijn (S. Beumer, persoonlijke communicatie, 19 november 2017).

Niet alleen voor Reclassering Nederland en haar werknemers is het van belang aan beschermende factoren te werken, maar ook voor onder toezicht gestelde delinquenten. Een delinquent is erbij gebaat wanneer hij niet opnieuw de fout in gaat. Door niet alleen in te zetten op risico’s, maar ook dat wat beschermend is aandacht te geven wordt de kans dat iemand opnieuw de fout in gaat kleiner (Andrews & Bonta, 2010; Farrington, 2007 in Bosker & Krechtig, 2013). Daarbij kan, wanneer een reclasseringswerker zich alleen richt op de risicofactoren, een te eenzijdig en negatief beeld van de delinquent ontstaan, dat geen recht doet aan iemands situatie en/of persoon (Nagtegaal & Schönberger 2013).

Tot slot is ook de samenleving gebaat bij een volledige aanpak waarin zowel risicofactoren als beschermende factoren zijn opgenomen, daar het uiteindelijke doel van de reclassering is het verminderen of zelfs voorkomen van recidive, om zo te werken aan een veiliger samenleving.

1.2 Onderzoekskader

Gedurende de oriëntatiefase van dit onderzoek is duidelijk geworden dat het managementteam, de kwaliteitsfunctionarissen en de regiodirecteur van Reclassering Nederland regio Zuid-West hebben geconstateerd dat reclasseringswerkers onvoldoende (zichtbaar) invulling c.q. uitvoering geven aan beschermende factoren binnen toezichtopdrachten, ondanks dat dit wel van reclasseringswerkers wordt verwacht vanuit hun functieomschrijving. Reclassering Nederland acht het van belang dat binnen toezichtopdrachten meer rekening wordt gehouden met het werken aan beschermende factoren en stelt dat dit momenteel nog onvoldoende gebeurt.

In dat kader is een probleemanalyse uitgevoerd (Doorewaard et al., 2016). Aan de hand van wetenschappelijke literatuur over beschermende factoren, met name beschermende factoren die zijn opgenomen in de SAPROF, is onderzocht welke factoren een beschermende werking op het recidive risico kunnen hebben. Door middel van interviews en dossieronderzoek is onderzocht welke kennis reclasseringswerkers over dit onderwerp hebben, hoe zij in hun werkpraktijk bepalen welke factoren beschermend zijn en hoe zij dit registreren.

In het empirische gedeelte van dit onderzoek is onderzocht over welke kennis van beschermende factoren reclasseringswerkers beschikken. Ook is nagegaan hoe zij beoordelen wanneer iets een beschermende factor is, op welke factoren zij vervolgens een interventie inzetten en hoe zij dit in hun registratiesysteem verwerken. Binnen Reclassering Nederland kunnen reclasseringswerkers werken met diverse doelgroepen. Gedacht kan worden aan delinquenten met een ISD maatregel (inrichting stelselmatige daders), met een TBS maatregel (ter beschikking stelling) of met EC (elektronische controle). In dit onderzoek zijn de reclasseringswerkers die zich bezig houden met één van deze doelgroepen buiten beschouwing gelaten. Vanwege de beperkte tijd waarbinnen het onderzoek uitgevoerd moet worden kunnen ook maar een beperkt aantal interviews uitgevoerd worden. Om een zo valide en betrouwbaar mogelijk resultaat te kunnen geven is ervoor gekozen alle interviews uit te voeren onder reclasseringswerkers die zich bezig houden met ‘reguliere’ zaken. Het gaat hierbij om toezichtzaken die in het kader van een schorsingstoezicht of voorwaardelijke veroordeling worden uitgevoerd.

1.3 Doelstelling van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is inzichtelijk maken over welke kennis van beschermende factoren reclasseringswerkers beschikken, op welke beschermende factoren zij binnen hun toezichten interventies inzetten, hoe zij dit registreren in het registratiesysteem en hoe dit aansluit op de theoretische (wetenschappelijke) kennis die beschikbaar is over beschermende factoren, zoals opgenomen in de SAPROF. De focus van het onderzoek ligt dus niet op *hoe* reclasseringswerkers interveniëren, maar *waarop* zij interveniëren.

Dit onderzoek zal dus geen oplossing, werkinstructie of taxatie-instrument opleveren als het gaat om werken aan beschermende factoren binnen doelgericht toezicht. Ook zal binnen dit onderzoek geen effectmeting worden gedaan, aan de hand waarvan gemeten wordt welke invloed de inspanningen gepleegd door reclasseringswerkers hebben op het verminderen van de kans op recidive. Wel zal dit

rapport en de uitkomsten van het onderzoek een bouwsteen zijn voor het onderwerp beschermende factoren bij Reclassering Nederland.

1.4 Vraagstelling van het onderzoek

Theoretische vraagstelling:

Wat is vanuit de theorie bekend over de beschermende factoren die zijn opgenomen in de SAPROF?

1. Wat wordt volgens de wetenschappelijke theorie verstaan onder beschermende factoren?
2. Welke beschermende factoren zijn opgenomen in de SAPROF?

Empirische vraagstelling:

Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot de kennis van beschermende factoren waarover toezichthouders bij Reclassering Nederland regio Zuid-West locatie Rotterdam beschikken en hoe bepalen zij binnen doelgericht toezicht op welke beschermende factoren zij interveniëren?

1. Wat weten toezichthouders van Reclassering Nederland regio Zuid-West locatie Rotterdam over het begrip beschermende factoren?
2. Op welke beschermende factoren interveniëren toezichthouders van Reclassering Nederland regio Zuid-West locatie Rotterdam en waarom?
3. Hoe worden toezichthouders bij Reclassering Nederland regio Zuid-West locatie Rotterdam opgeleid in het onderwerp beschermende factoren?
4. Op welke wijze registreren reclasseringswerkers de interventies op beschermende factoren binnen het registratiesysteem doelgericht toezicht?

Analytische vraagstelling:

Wat zijn de overeenkomsten en verschillen tussen de theorie en de praktijk van Reclassering Nederland regio Zuid-West locatie Rotterdam met betrekking tot de kennis van beschermende factoren en op welke beschermende factoren interveniëren zij binnen een reclasseringstoezicht teneinde de kans op recidive te verminderen?

Deel II. Theoretisch kader

2.1 Inleiding

Binnen de wetenschap is al enige tijd onderzoek gaande naar het onderwerp beschermende factoren binnen het justitiële werkveld. In dit onderzoek is ervoor gekozen gebruik te maken van de theorie die aansluit op de SAPROF, omdat dit één van de weinige instrumenten is waarmee professionals een gestructureerd professioneel oordeel kunnen vormen over de aanwezige beschermende factoren als aanvulling op een risicotaxatie. Het instrument bestaat sinds 2007 en in de loop der jaren is onderzoek verricht naar de wetenschappelijke evidentie hiervan. Naast de literatuur die aansluit op de SAPROF is nog veel ander onderzoek gedaan naar het onderwerp. Het is binnen dit onderzoek niet mogelijk om alle auteurs en onderzoeken aan te halen. Op een aantal beschermende factoren zal een aanvulling gegeven worden vanuit andere literatuur dan de SAPROF. Dit wordt gedaan aan de hand van de literatuur van waaruit gewerkt wordt bij de reclassering.

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de theoretische hoofdvraag: Wat is vanuit de theorie bekend over de beschermende factoren die zijn opgenomen in de SAPROF?

Om tot een antwoord op deze theoretische hoofdvraag te kunnen komen zijn twee deelvragen opgesteld:

1. Wat wordt volgens de wetenschappelijke theorie verstaan onder beschermende factoren?
2. Welke beschermende factoren zijn opgenomen in de SAPROF?

Aan de hand van beantwoording van de theoretische hoofdvraag en deelvragen wordt aan het eind van dit hoofdstuk een definitief conceptueel model opgesteld. Tot slot zal worden geëindigd met een overzicht van de dimensies, topics en indicatoren.

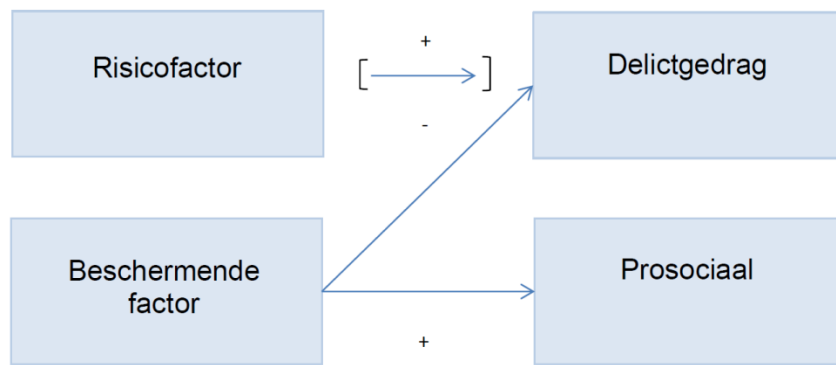
2.2 Beschermende factoren volgens de wetenschappelijke theorie

In de bestaande literatuur is nog geen eenduidigheid over de term beschermende factor. De afgelopen jaren krijgt dit onderwerp binnen de wetenschap steeds meer aandacht, maar de hoeveelheid aan onderzoeken blijft nog achter ten opzichte van de huidige kennis over risicofactoren. Voor het duiden van het begrip beschermende factoren wordt gebruik gemaakt van diverse invalshoeken, bijvoorbeeld of beschermende factoren op zichzelf staan en uniek zijn of dat zij een tegenhanger zijn van de bekende risicofactoren (ook wel unipolair of bipolair genoemd). Tot slot worden in de beschikbare literatuur diverse termen gebruikt om dit begrip aan te duiden, bijvoorbeeld protectieve factor of promotive factors (Polaschek, 2016; Nagtegaal & Schönberger, 2013).

Het betrekken van beschermende factoren in het uitvoeren van risicomanagement heeft volgens de literatuur diverse voordelen. Zo ontstaat volgens De Vogel, De Ruiter en Bouman (2007) een completer beeld van de delinquent. Ook zou het niet meewegen van de beschermende factoren kunnen leiden tot onjuiste voorspelling waarbij de kans op recidive wordt overschat of juist onderschat (Nagtegaal & Schönberger, 2013). Verder geeft het betrekken van beschermende factoren de mogelijkheid niet alleen te werken aan de negatieve kanten van een delinquent (risico's), maar ook aan de reeds aanwezige positieve kanten van een delinquent (beschermende factoren) (De Vogel et al., 2007).

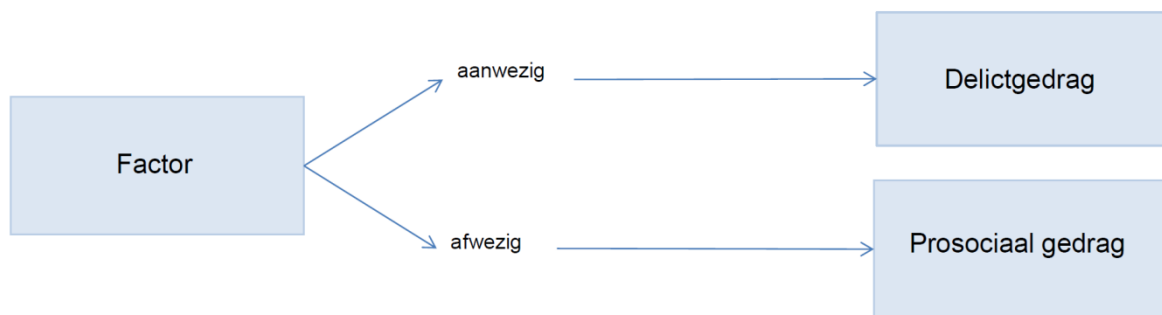
2.2.1 Unipolair of bipolair

Binnen de wetenschap wordt gekeken of beschermende factoren unipolair zijn, oftewel unieke factoren die anders zijn dan risicofactoren, zie figuur 1. In militaire dienst zijn is hier een voorbeeld van: in dienst zijn zou een beschermende werking hebben tegen risicovol gedrag. Echter, wanneer iemand niet in militaire dienst is brengt dat niet automatisch een verhoging van risicovol gedrag met zich mee (Loeber, Slot, & Stouthamer-Loeber, in Nagtegaal & Schönberger, 2013). Andere voorbeelden van unipolaire factoren worden beschreven door Farrington en Loeber, Fergusson, Vitaro, Wanner en Brendgen (in Fledderus, 2014) zoals medicatie, levensdoelen en hulpverlening.

Figuur 1. Unipolaire factoren. Overgenomen uit *Het belang van beschermende factoren in de risicotaxatie van tbs-gestelden* (p. 21) door M.H. Nagtegaal en H.J.M. Schönberger, 2013.

Een beschermende factor kan ook gezien worden als de tegenpool van een risicofactor, zie figuur 2. Impulsiviteit is hier een voorbeeld van. Wanneer deze factor aanwezig is kan gesproken worden van een risicofactor. Het tegenovergestelde daarvan is zelfcontrole, wat gezien kan worden als een beschermende factor (Nagtegaal & Schönberger, 2013).

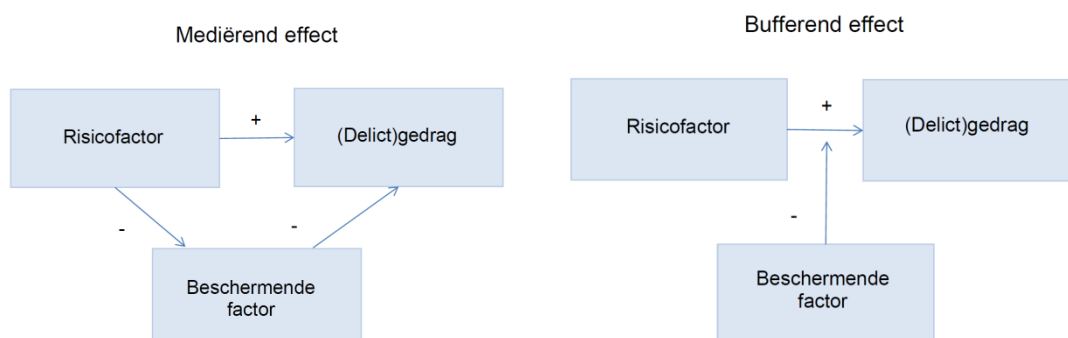

Figuur 2. Bipolaire factoren. Overgenomen uit *Het belang van beschermende factoren in de risicotaxatie van tbs-gestelden* (p. 21) door M.H. Nagtegaal en H.J.M. Schönberger, 2013.

2.2.2 Mediërend of bufferend effect

Vanuit de wetenschap worden verschillende modellen beschreven om de werking en het effect van beschermende factoren te verklaren.

Fitzpatrick (in De Vogel et al., 2007; Fledderus, 2014; Nagtegaal & Schönberger, 2013) omschrijft een model waarin beschermende factoren als mediërend of bufferend worden gezien, zie figuur 3.

Figuur 3. Mediërend en bufferend effect. Aangepast overgenomen uit *Het belang van beschermende factoren in de risicotaxatie van tbs-gestelden* (p. 23) door M.H. Nagtegaal en H.J.M. Schönberger, 2013.

Het mediërend effect gaat ervanuit dat beschermende factoren het negatieve effect van een risicofactor verminderen. Er is sprake van een directe en een indirecte invloed op het gedrag. De aanwezige beschermende factoren moeten ervoor zorgen dat risicofactoren afnemen of zwakker worden. Als gevolg hiervan moet ook de invloed van een risicofactor op het delictgedrag afnemen (Fledderus, 2014; De Vogel et al., 2007; Nagtegaal & Schönberger, 2013).

Bij het bufferend effect is er sprake van een gecombineerd effect van een risicofactor en een beschermende factor op het gedrag. In dit model heeft de risicofactor alleen een negatief effect op het gedrag wanneer de beschermende factor ontbreekt. Gesteld kan dus worden dat meer delictgedrag vertoond zal worden wanneer er meer risicofactoren zijn dan het aantal aanwezige beschermende factoren (Fledderus, 2014; De Vogel, De Ruiter, & Bouman 2007).

Duidelijk is dat binnen de wetenschap diverse modellen en theorieën bestaan over beschermende factoren en hun werking. De factoren kunnen gezien worden als unieke, opzichzelfstaande factoren, ook wel unipolair genoemd. Ook kunnen zij gezien worden als factoren die het tegenovergestelde zijn van risicofactoren, ook wel bipolair genoemd. Het effect dat beschermende factoren hebben op het delictgedrag wordt omschreven als mediërend en/of bufferend. In dit onderzoek wordt onder beschermende factoren alle factoren die een reducerend effect hebben op risicovol gedrag verstaan (Bosker & Krechtig, 2013).

2.3 Beschermende factoren in de SAPROF

In 2004 is de SAPROF ontwikkeld door de Van der Hoevenkliniek, de Pompekliniek en de Universiteit Maastricht. SAPROF staat voor Structured Assessment of Protective Factors for violence risk. Dit instrument is ontwikkeld in reactie op de wens van forensische professionals om binnen een behandeling zich niet alleen te richten op risicofactoren, maar ook op de factoren die een beschermende werking hebben (De Vries Robbé, De Vogel, & Veldhuizen, 2016).

De SAPROF is een instrument waarmee professionals op gestructureerde wijze de beschermende factoren in kaart kunnen brengen. Het instrument dient ter ondersteuning van reeds bestaande risicotaxatie-instrumenten zoals de HCR-20 en dient dus alleen in combinatie met zo'n risicotaxatie-instrument afgenomen te worden (De Vogel et al., 2012). De SAPROF is ontwikkeld op basis van literatuuronderzoek, kwalitatief onderzoek en pilotonderzoek in diverse forensisch psychiatrische instellingen. Na ontwikkeling van de SAPROF is in diverse landen onderzoek gedaan naar de werking van het instrument, hieruit is onder andere gebleken dat het instrument een goede interbeoordelaarsbetrouwbaarheid en predictieve validiteit heeft voor verschillende uitkomstmaten (De Vries Robbé, De Vogel, & Van den Broek, z.j.).

De SAPROF is een checklist waarmee een gestructureerd professioneel oordeel gevormd kan worden voor beschermende factoren voor gewelddadig of seksueel delictgedrag. Het instrument bevat zeventien factoren die als beschermend worden beschouwd, waarvan de eerste twee factoren statisch zijn en de overige vijftien factoren dynamisch. De factoren zijn onderverdeeld in drie schalen, namelijk persoonlijke factoren, motivatiefactoren en externe factoren. Bij de beoordeling van de afzonderlijke beschermende factoren moet steeds rekening gehouden worden met de specifieke omstandigheden van de delinquent. Deze omstandigheden kunnen invloed hebben op de uiteindelijke bepaling van het risico (De Vogel, De Ruiter, Bouman, De Vries Robbé, 2012).

Persoonlijke factoren	01. Intelligentie
	02. Hechte band in de kindertijd
	03. Empathie
	04. Coping
	05. Zelfcontrole
Motivatiefactoren	06. Werk
	07. Vrijtijdsbesteding
	08. Financieel beheer
	09. Motivatie voor behandeling
	10. Houding jegens autoriteit
	11. Levensdoelen
	12. Medicatie

Externe factoren	13. Sociaal netwerk
	14. Intieme relatie
	15. Hulpverlening
	16. Woonsituatie
	17. Toezicht

Tabel 1. Beschermende factoren volgens de SAPROF.

De dynamische beschermende factoren zoals opgenomen in de SAPROF geven informatie over interventiemogelijkheden. Door te bepalen welke beschermende factoren al aanwezig zijn en welke beschermende factoren nog aandacht behoeven kunnen haalbare doelen geformuleerd worden die een positieve insteek hebben (De Vries Robbé et al., z.j.)

Bij het scoren van de beschermende factoren in de SAPROF dient al het beschikbare dossiermateriaal meegenomen te worden. Vooral de afgelopen zes maanden zijn daarbij van belang. Ook moet bij het bepalen van de beschermende factoren rekening gehouden worden met de nabije toekomst en de daarbij horende plannen. Het scoren van de beschermende factoren gebeurt op een drie punt schaal: niet aanwezig, in enige mate aanwezig of aanwezig. Binnen het instrument is het mogelijk beschermende factoren als 'key' of 'doel' item aan te merken. Key items zijn beschermende factoren die al aanwezig zijn en die als belangrijk worden gezien voor het voorkomen van recidive. Doel items zijn beschermende factoren die niet of in enige mate aanwezig zijn en door middel van een interventie versterkt kunnen worden waardoor de beschermende werking toeneemt (De Vogel et al., 2012).

Bij het beoordelen van de beschermende factoren is het van belang te weten dat vrijwel iedere beschermende factor, onder bepaalde omstandigheden, juist een risicofactor kan zijn. Bijvoorbeeld een pedoseksueel die vrijwilligerswerk uitvoert in de plaatselijke speeltuin. Het is daarom van belang per delinquent een afweging te maken welke factoren een beschermende werking hebben (De Vogel et al., 2007).

2.3.1 Persoonlijke factoren

Intelligentie:

In de handleiding van de SAPROF wordt voor de beschermende factor intelligentie onderzoek van Kandel et. al en onderzoek van White et. al aangehaald. Uit deze onderzoeken is gebleken dat mannen en jongens en meisjes met een delinquente voorgeschiedenis lagere IQ scores hadden dan mensen die geen delinquente voorgeschiedenis hadden (in De Vogel et al., 2012).

Het hebben van een gemiddeld IQ kan dus gezien worden als een beschermende factor. Echter wordt hier ook een kanttekening bij geplaatst. Als voorbeeld wordt een intelligente psychopaat genoemd, in zo'n geval kan intelligentie in plaats van beschermend, juist als risico worden gezien (De Vogel et al., 2012).

In de SAPROF wordt gesteld dat intelligentie middels een valide instrument moet zijn bepaald. Een valide instrument kan de WAIS zijn. De bepaling van de intelligentie moet zo recent mogelijk zijn vastgesteld. 'Zo recent mogelijk' wordt niet nader gespecificeerd, wel wordt gesteld dat een meting ouder dan zes jaar niet meegewogen mag worden in de SAPROF (De Vogel et al., 2012).

Hechte band in de kindertijd:

De SAPROF beschrijft deze beschermende factor als volgt: "Een hechte band met een prosociale volwassene in de kindertijd (vóór het achttiende jaar)" (De Vogel et al., 2012, p. 50).

Als prosociale volwassene wordt iemand gezien die tijdens de jeugd van de delinquent geen antisociaal gedrag vertoonde. Een prosociale volwassene hoeft niet alleen een ouder of opvoeder te zijn, maar kan ook een docent, familielid o.i.d. zijn. Deze prosociale volwassene heeft de delinquent in zijn jeugd geaccepteerd en aangemoedigd om prosociaal gedrag te vertonen. Wanneer de delinquent gedurende zijn kindertijd gehecht was aan een volwassene die antisociaal gedrag vertoonde kan dit als risicofactor gezien worden (De Vogel et al., 2012).

Empathie:

In de handleiding van de SAPROF wordt empathie als volgt omschreven: “het gaat hierbij om het vermogen tot het uiten van empathie naar anderen, in het bijzonder naar dit potentiële slachtoffer” (De Vogel et al., 2012, p. 53).

In het beoordelen van deze beschermende factor zou vooral gekeken moeten worden naar de afgelopen zes maanden. De voorgeschiedenis kan/ mag meegewogen worden.

Bij het duiden van de beschermende factor empathie is divers onderzoek gebruikt, zo blijkt uit de handleiding van de SAPROF. Zo wordt Hoffman (in De Vogel et al., 2012) aangehaald die stelt dat het hebben van empathie een voorwaarde is om schuldgevoel te ontwikkelen en te kunnen ervaren. Door Leith en Baumeister (in De Vogel et al., 2012) wordt gesteld dat empathie en het (kunnen) ervaren van schuldgevoel kan worden verbonden aan pro sociaal gedrag.

Coping:

“Effectieve coping vaardigheden zijn vaardigheden die beschermen tegen (alledaagse) stress in iemands leven zodat problemen geen of minimale negatieve invloed hebben” (De Vogel et al., 2012, p.54). In de SAPROF wordt bij het beoordelen van coping als beschermende factor voornamelijk gekeken naar de afgelopen 6 maanden.

Zelfcontrole:

Zelfcontrole gaat over de mate van controle die een delinquent heeft over zijn eigen gedrag. Lukt het bepaalde (lange termijn) doelen te bereiken? Lukt het impulsen te beheersen? Lukt het een delinquent om in spanningsvolle situaties rustig te blijven en niet uit zijn slof te schieten? (De Vogel et al., 2012).

Zelfcontrole wordt door Andrews en Bonta (2010) ook omschreven als een factor die beschermend kan werken. Het is daarbij van belang dat een delinquent leert denken voordat hij overgaat tot handelen.

2.3.2 Motivatiefactoren

Werk:

In de handleiding van de SAPROF wordt gesproken over passend werk. Dit wil zeggen dat het werk moet aansluiten bij de mogelijkheden van de delinquent. Het maakt hierbij niet uit of het om betaald of onbetaald (vrijwilligers-) werk gaat. De nadruk ligt op de structuur van stabiel werk en de mate waarin de delinquent verantwoordelijkheid draagt voor zijn werkzaamheden (De Vogel et al., 2012).

Werk kan ook als risicofactor worden gezien, wanneer de delinquent tijdens zijn werkzaamheden wordt geconfronteerd met risico's voor zijn persoonlijke situatie. Een voorbeeld hiervan is iemand die delicten heeft gepleegd als gevolg van alcohol- of drugsgebruik en die nu gaat werken op een dag- en activiteitscentrum waar hij geconfronteerd wordt met alcohol- of drugsgebruik van anderen (De Vogel et al., 2012).

Andrews en Bonta (2010) stellen dat werk of scholing beschermend kan zijn wanneer er sprake is van een hechte band richting collega's of klasgenoten en autoriteitsfiguren, gecombineerd met goede inzet, goede resultaten en een gevoel van voldoening.

Vrijtijdsbesteding:

Bij het beoordelen van vrijetijdsbesteding als beschermende factor moet vooral gelet worden op de structuur en sociale interactie die de vrijetijdsbesteding biedt. Onder vrijetijdsbesteding wordt voornamelijk georganiseerde vrijetijdsbesteding gezien, omdat dit sociale interactie oplevert en eenzaamheid en verveling tegen kan gaan. Het is hierin wel steeds van belang dat de vrijetijdsbesteding past bij de delinquent en dat hij er plezier aan beleeft. Een individuele vrijetijdsbesteding, zoals zelfstandig fitnesssen, wordt in de SAPROF onder dit item niet gezien als beschermend. Wel kan het in uitzonderlijke gevallen worden aangemerkt als beschermend, dit is op basis van het professioneel oordeel van de beoordelaar (De Vogel et al., 2012).

Structurele deelname aan en voldoening halen uit vrijetijdsbesteding heeft ook volgens Andrews en Bonta (2010) een beschermende werking.

Financieel beheer:

Bij financieel beheer gaat het om een stabiele financiële situatie waarbij er maandelijks een vast inkomen is waarvan de delinquent zichzelf, en indien nodig zijn gezin, kan onderhouden. Het hebben van schulden die niet (of nauwelijks) kunnen worden betaald van het maandelijks inkomen worden als problematisch gezien. Het hebben van een lening of hypotheek, waarbij geen sprake is van aflossingsproblemen wordt niet als problematisch gezien. Van belang is dus dat de delinquent kan rondkomen van zijn inkomen, in staat is om met het inkomen om te gaan door vaste lasten te betalen, waar mogelijk te sparen en geen impuls- of grote aankopen te doen (De Vogel et al., 2012).

Motivatie voor behandeling:

Vragen die gesteld kunnen worden bij de motivatie voor behandeling zijn volgens de handleiding van de SAPROF: "is betrokkene gemotiveerd voor behandeling in het algemeen? Ziet betrokkene in dat behandeling nodig is, is hij/ zij gemotiveerd gedrag te veranderen, openheid van zaken te geven en mee te werken aan programmadoelen?" (De Vogel et al., 2012, p. 67).

Houding jegens autoriteit:

Hoge en collega's hebben in 1996 onderzoek uitgevoerd waaruit is gebleken dat delinquente adolescenten die een positieve houding hadden jegens gezagsfiguren minder recidiveerden (in De Vogel et al., 2012). Naast politie en justitie worden ook werkgevers, leidinggevers, hulpverleners en begeleiders als autoriteit gezien. In het beoordelen van de houding jegens autoriteit als beschermende factor gaat het erom of de delinquent bereid is zich te houden aan afspraken en regels (De Vogel et al., 2012).

Levensdoelen:

Levensdoelen worden omschreven als "factoren die zingeving bieden en leiden tot een positieve levensinstelling/ -invulling" (De Vogel et al., 2012, p. 71). Hoe deze levensdoelen vorm krijgen verschilt per persoon, voor de één kan dat religie zijn en voor de ander kan dat het ouderschap zijn. Van belang hierin is dat de delinquent zelf door het gestelde levensdoel gemotiveerd raakt op een positieve wijze invulling te geven aan het leven (De Vogel et al., 2012).

In de handleiding van de SAPROF wordt onderzoek aangehaald dat is uitgevoerd door Mitchell en Dodder. Zij stellen dat deelname aan groepen die zich afzetten tegen de normen en waarden die binnen de maatschappij van kracht zijn, geen beschermende werking heeft. Ook wordt onderzoek van Cohen en Van Eck aangehaald, die stellen dat het aanhangen van een religie of cultuur waarbij risico op eerwraak bestaat, geen beschermende werking heeft (in De Vogel et al., 2012).

Het Good Lives Model, ontwikkeld door Ward en een aantal van zijn collega's (Ward, Yates, & Willis, 2012) gaat ervanuit dat ieder mens een aantal *primary human goods* nastreeft in het leven. Zij hebben tien van deze goods geclassificeerd en beschreven, namelijk:

- Gezondheid en fysiek functioneren;
- Kennis;
- Excellentie in werk en vrije tijd (iets presteren);
- Autonomie;
- Innerlijke rust;
- Verbondenheid (relaties en vriendschappen);
- Gemeenschapszin (bij een groep horen);
- Spiritualiteit;
- Geluk;
- Creativiteit.

Het nastreven van deze goods moet leiden tot een toename van het welzijn. In dit model gaat de aandacht voornamelijk naar de sterke kanten van delinquenten. Het ontstaan van delinquent gedrag wordt door dit model uitgelegd als een manier waarop iemand één van de human goods probeert na te streven, bijvoorbeeld omgaan met antisociale (criminele) anderen in het nastreven van vriendschappen (Willis, Ward, & Levenson 2013). Door in te zetten op het realiseren van deze human goods op een prosociale wijze zou delinquent gedrag moeten afnemen. Van belang is daarbij dat de toezichthouder zich op de toekomst richt en een positieve insteek heeft. De focus moet niet alleen liggen op de risico's en beperkingen (Bosker, Donker, Menger, & Van der Laan, 2013). De *primary human goods* zijn gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek waaruit is gebleken dat mensen die

deze goods nastreven c.q. bereiken minder psychologische problemen hebben. Onderzoek naar het effect van het GLM op delinquent gedrag en recidive is echter minimaal (Pomp, 2009).

Medicatie:

Medicatie als beschermende factor is alleen bedoeld voor delinquenten die door een arts of psychiater medicatie voorgeschreven krijgen. Wanneer een delinquent medicatie voorgeschreven krijgt is het van belang de deze trouw wordt ingenomen. Indien de medicatie niet wordt ingenomen wordt dit item niet als beschermend gezien (De Vogel et al., 2012). De delinquent dient gemotiveerd te zijn om de medicatie te gebruiken, het accepteren van eventuele bijwerkingen is hier onderdeel van (De Vries Robbé, Mann, Maruna, & Thornton, 2014).

2.3.3 Externe factoren

Sociaal netwerk:

Voor het scoren van dit item in de SAPROF wordt gesteld dat het netwerk steunende kenmerken moet hebben. Het kan hierbij gaan om familie, vrienden maar ook om collega's. Het maakt daarbij niet uit hoe groot het netwerk is, het gaat om de positieve steun die de delinquent van het netwerk ontvangt (De Vogel et al., 2012). Ook het formele netwerk, bestaande uit hulpverlening wordt gezien als onderdeel van dit item. Van belang daarbij is dat de delinquent het contact met de hulpverlening als positief en ondersteunend ervaart (De Vries Robbé et al., 2014).

Andrews en Bonta (2010) stellen dat het van belang is dat er geen of weinig banden zijn met antisociale anderen c.q. vriendschappen met mensen die delicten plegen.

In het methodiekboek werken in gedwongen kader staat één en ander beschreven over de ontwikkeling van sociaal kapitaal. Gesteld wordt dat sociale bindingen van belang zijn. Deze bindingen kunnen bijdragen aan ondersteuning, verandering en ontwikkeling van een delinquent. Dit kan een delinquent helpen bij het voorkomen van recidive (Bosker, Donker, Menger, & Van der Laan, 2013).

Intieme relatie:

Met een intieme relatie wordt het hebben van een partnerrelatie bedoeld. De relatie kan als beschermend worden gezien op het moment dat er sprake is van stabiliteit en kwaliteit in de relatie. In de SAPROF wordt aangegeven dat de relatie minimaal één jaar of langer moet zijn om als beschermend aangemerkt te kunnen worden (De Vogel et al., 2012).

Wanneer de partner zelf ook delinquent gedrag vertoont of de delictpleging in de relationele sfeer heeft plaatsgevonden, denk aan huiselijk geweld, zal de intieme relatie eerder als criminogeen of risicovol moeten worden aangemerkt (De Vogel et al., 2012).

Ook Andrews en Bonta (2010) zien het hebben van sterke familiebanden en/of een intieme relatie waarbij sprake is van een huwelijk als een beschermende factor. Wel moet er sprake zijn van een sterke relatie, waarbij de partner monitort en supervisie houdt.

Hulpverlening:

Hulpverlening wordt, naast dat het onderdeel kan zijn van het formele netwerk van een delinquent, binnen de SAPROF apart gescoord. Uit onderzoek van onder andere Monahan en Steadman is gebleken dat de kans op agressief gedrag bij psychiatrisch patiënten afnam wanneer hulpverleners onderdeel uitmaakten van het netwerk na ontslag (in De Vogel et al., 2012).

Als hulpverlening worden professionals aangemerkt die werkzaam zijn bij de forensische poliklinieken en/of werkzaam in de verslavingszorg. Gekeken wordt naar de mate van hulpverlening die geboden wordt en de kwaliteit hiervan. De hulpverlening moet passend zijn op de delinquent en zijn persoonlijke omstandigheden (De Vogel et al., 2012).

Woonsituatie:

Met woonsituatie wordt in de SAPROF bedoeld: wonen onder toezicht. Dit toezicht kan worden uitgevoerd door woonbegeleiders bij een beschermde of begeleide woonvorm, ambulante woonbegeleiders wanneer een delinquent zelfstandig woont of toezicht vanuit het sociale netwerk

indien de delinquent met iemand samenwoont. Gedacht kan worden aan een partner of een ouder (De Vogel et al., 2012).

Opgemerkt moet worden dat in de SAPROF onderzoek aangehaald wordt waaruit blijkt dat het wonen onder toezicht beschermend werkt voor mensen die enige tijd een forensische behandeling hebben gehad of een detentie hebben uitgezeten (De Vogel et al., 2012). Welk effect het wonen onder toezicht heeft op mensen die geen intramurale behandeling en/of detentie hebben gehad wordt niet beschreven.

Toezicht:

Toezicht wordt in de handleiding van de SAPROF als volgt gedefinieerd: “van toezicht is sprake wanneer betrokkene onder een juridische maatregel staat zoals een terbeschikkingstelling, verplicht ambulant hulpverleningscontact of reclasseringscontact” (De Vogel et al., 2012 p. 85). De controle die een toezichthouder uitvoert binnen het reclasseringscontact kan door de delinquent gezien worden als een stok achter de deur.

Op basis van onderzoek dat is uitgevoerd door Andrews en Bonta (2010) wordt gesteld dat het van belang is de mate van toezicht en de eerder genoemde hulpverlening aan te laten sluiten op het recidiverisico van een delinquent. Wanneer er bijvoorbeeld sprake is van een hoog recidiverisico zal de aanpak intensiever moeten zijn dan wanneer er sprake is van een laag recidiverisico.

2.3.4 Onderzoek naar de SAPROF

In de handleiding van de SAPROF worden resultaten van onderzoek naar het instrument samengevat (De Vogel et al., 2012). In de handleiding worden de resultaten van retrospectief dossieronderzoek en prospectief onderzoek in de klinische praktijk beschreven. De validatie studies die in Nederland zijn uitgevoerd zijn gericht op verschillende groepen forensische psychiatrisch patiënten. Eén van de gevonden resultaten is de beoordelaars betrouwbaarheid, wat wil zeggen dat verschillende beoordelaars op dezelfde inschatting van het risico uitkomen (De Vogel et al., 2012).

De voorspellende waarde van de SAPROF op gewelddadige recidive wordt omschreven als goed, waarbij de voorspellende waarde steeds iets afneemt. Hierbij is gekeken naar één jaar na behandeling, drie jaar na behandeling en elf jaar na behandeling (De Vogel et al., 2012).

De voorspellende waarde is voor zowel geweldsdelinquenten als voor zedendelinquenten vergelijkbaar, zo is gebleken uit onderzoek. Echter is wel gebleken dat bij de verschillende delinquentengroepen andere beschermende factoren als ‘beste individuele voorspellers’ konden worden aangemerkt. Zo bleken zelfcontrole, werk en financieel beheer voor geweldsdelinquenten goede voorspellers. Coping, zelfcontrole, motivatie voor behandeling en houding tegenover autoriteit worden als beste voorspellers gezien voor zedendelinquenten (De Vogel et al., 2012).

2.4 De reclasseringspraktijk

De SAPROF is specifiek ontwikkeld voor recidive in gewelddadig en/of gewelddadig seksueel delinquent gedrag. Hierbij ligt de focus op de periode van klinische behandeling en de periode daarna, het ontslag. Dit sluit niet altijd even goed aan op de reclasseringspraktijk van diens doelgroep, waarbij niet altijd sprake is van gewelddadig gedrag en/of delinquenten die een klinische behandeling of detentie hebben doorlopen. Sommige beschermende factoren zijn hierdoor mogelijk minder geschikt voor de reclasseringspopulatie, zoals wonen onder toezicht of medicatie. Onderzoek naar factoren specifiek voor de reclasseringspopulatie is niet beschikbaar. Het ongestructureerde professionele oordeel van de reclasseringswerker speelt dus een grote rol bij het bepalen van beschermende factoren binnen de huidige reclasseringspraktijk.

Eén van de risicofactoren waarmee reclasseringswerkers regelmatig te maken krijgen binnen hun werkpraktijk is middelenmisbruik. De SAPROF neemt hier niets specifiek over op in het instrument en sluit daarmee niet helemaal aan op de werkpraktijk van Reclassering Nederland. In de SAPROF wordt het onthouden van middelen gebruik gezien als beschermend. Om te kunnen werken aan abstinentie van middelen is zelfcontrole nodig, dit is wel een specifieke beschermende factor binnen de SAPROF (De Vries Robbé et al., 2014).

Andrews en Bonta (2010) nemen middelenmisbruik wel specifiek in hun model op als risicofactor. Ook nemen zij een tegenhanger, een beschermende factor op in het model: geen bewijs van riskant

middelengebruik en negatieve opvattingen ten opzichte van middelengebruik worden als beschermend gezien. Omdat middelenmisbruik een veelvoorkomende risicofactor is binnen de reclasseringspraktijk is ervoor gekozen deze apart te benoemen.

2.5 Deelconclusie, definitief conceptueel model, topic- en indicatorenlijst

In dit hoofdstuk is antwoord gegeven op de theoretische hoofdvraag: wat is vanuit de theorie bekend over de beschermende factoren die zijn opgenomen in de SAPROF?

De beantwoording van deze hoofdvraag is tot stand gekomen door eerst een tweetal deelvragen te beantwoorden. Allereerst is gekeken wat in de wetenschappelijke theorie bekend is over beschermende factoren. Duidelijk is geworden dat in de wetenschap diverse modellen en theorieën worden beschreven over beschermende factoren en hun werking. Zo kunnen beschermende factoren gezien worden als unieke, op zichzelfstaande factoren (unipolair) of factoren die het tegenovergestelde zijn van een risicofactor (bipolair). Hoe de beschermende factoren invloed uitoefenen op het recidiverisico wordt ook vanuit verschillende invalshoeken bekeken. Zo kan uitgegaan worden van een mediërend effect, waarbij de aanwezige beschermende factor invloed uitoefent op het verkleinen van een aanwezige risicofactor. Maar er kan ook uitgegaan worden van een bufferend effect, waarbij ervanuit gegaan wordt dat het ontbreken van de beschermende factor tot gevolg heeft dat de risicofactor een negatieve invloed uit kan oefenen op het gedrag van de delinquent.

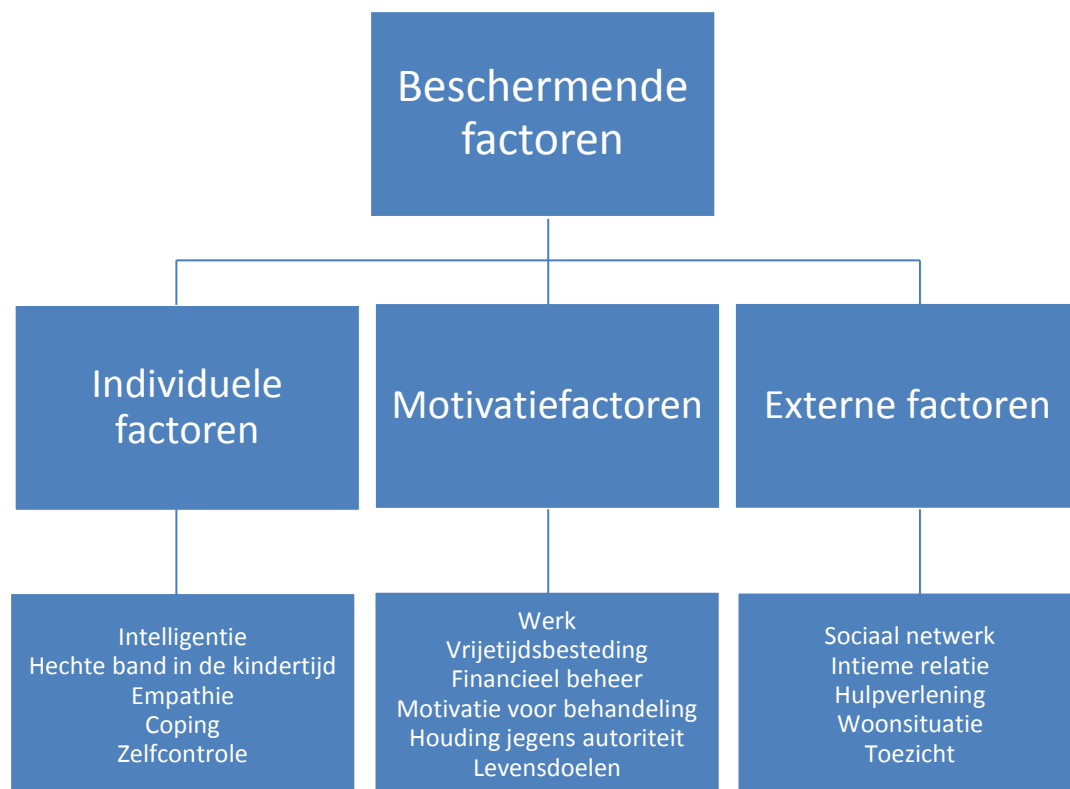
Vervolgens is gekeken naar de beschermende factoren die zijn opgenomen in de SAPROF. De SAPROF is een taxatie-instrument waarmee professionals op gestructureerde wijze beschermende factoren in kaart kunnen brengen en geeft een goed beeld van factoren die een beschermende werking kunnen hebben op delinquent gedrag. Het instrument is bedoeld als aanvulling op één van de bestaande risicotaxatie-instrumenten. Sinds de ontwikkeling van dit instrument in 2007 is internationaal divers onderzoek gedaan naar de werking ervan.

In de SAPROF zijn zeventien beschermende factoren opgenomen, welke zijn onderverdeeld in persoonlijke factoren, motivatiefactoren en externe factoren. De eerste twee beschermende factoren zijn statisch en dus niet meer beïnvloedbaar. De overige vijftien factoren zijn dynamisch en kunnen middels interventies worden beïnvloed. Bij de beschermende factoren is het van belang er rekening mee te houden dat deze in bepaalde omstandigheden juist als risico kunnen fungeren. Het is daarom van belang dat de professional steeds afweegt of een bepaalde factor, in een bepaalde situatie een beschermende werking heeft of juist een risico vormt.

De SAPROF is specifiek ontwikkeld voor (seksuele) geweldsmisdrijven en richt zich op de klinische setting binnen het forensische werkveld. Voor de reclasseringspopulatie geldt dat deze niet altijd te maken krijgt met een klinische opname en/of een detentie. Een groot deel van de delinquenten onder toezicht van Reclassering Nederland krijgt een voorwaardelijke straf opgelegd. Mogelijk hebben de beschermende factoren zoals geformuleerd in de SAPROF een andere insteek of uitwerking binnen de reclasseringspopulatie.

2.5.1 Definitief conceptueel model

Onder beschermende factoren worden factoren verstaan die een reducerend effect hebben op risicovol gedrag (Bosker & Krechtig, 2013). Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van de beschermende factoren zoals opgenomen in de SAPROF.

Figuur 4. Definitief Conceptueel model.

2.5.2 Dimensies, topics en indicatoren

Voor het empirische deel van dit onderzoek zal gebruik gemaakt worden van een indicatorenlijst, opgesteld aan de hand van het literatuuronderzoek. In de topic- en indicatorenlijst is gebruik gemaakt van de beschermende factoren zoals opgenomen in de SAPROF.

KERNBEGRIJP	DIMENSIES	TOPIC	INDICATOREN
Beschermende factoren	Individuele factoren	(Gemiddelde) Intelligentie	Bepaald door middel van een gevalideerde IQ test
		Hechte band in de kindertijd	Een hechte band met ten minste één pro sociale volwassene voor de leeftijd van 18 jaar
		Empathie	Interesse voor anderen
			Rekening houden met gevoelens en welzijn van anderen
			Gericht op slachtoffers uit verleden en toekomst
			Ervaren van schuldgevoel richting slachtoffer
		Coping	Verschillende pro sociale oplossingen voor problemen kunnen aandragen
			Weegt consequenties af
			Denkt op langere termijn niet op korte termijn
			Kan omgaan met negatieve

			emoties (boosheid, angst, afwijzing)
			Hulp of steun zoeken bij problemen
		Zelfcontrole	Doelen stellen voor korte en langere termijn
			Acties uitzetten en ondernemen om doelen te behalen
			Reguleren/ beheersen van impulsiviteit
			Rustig blijven, niet uit slof schieten
	Motivatiefactoren	Werk	Regulier, stabiel en passend werk
			Betaald of onbetaald
		vrijtijdsbesteding	Gestructureerd in groepsverband
			Plezier beleven aan vrijtijdsbesteding
		Financieel beheer	Stabiel en vast inkomen
			Gezond financieel beheer (sparen, geen impulsaankopen)
			Geen schulden (hypotheek uitgesloten)
		Motivatie voor behandeling	Open houding naar behandelaar
			Motivatie eigen gedrag te veranderen
			Inzicht in probleemgedrag
		Houding jegens autoriteit	Acceptatie regels
			Afspraken na komen (toezichthouder, behandelaar, werkgever)
		Levensdoelen	Prosociale levensdoelen
			Factoren die zingeving bieden
		Medicatie	Motivatie voor medicatiegebruik
			Medicatie trouwheid
			Acceptatie van bijwerkingen
	Externe factoren	Sociaal netwerk	Familie, vrienden, collega's
			Hulpverlening
			Prosociaal
			Steunend
		Intieme relatie	Stabiele relatie van minimaal 1 jaar
			Vertrouwen in niet delinquent partner
		Hulpverlening	Aanwezigheid en intensiteit van hulpverlening
		Woonsituatie	Wonen met permanent toezicht van hulpverleners
			Zelfstandig wonen met af en toe toezicht van hulpverleners
			Samenwonen met een prosociale volwassene
		Toezicht	Verplichte hulpverlening
			Juridische maatregel

Tabel 2. Overzicht dimensies, topics en indicatoren.

Deel III. Methodologische verantwoording

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zal verantwoording gegeven worden over de wijze waarop dit onderzoek is uitgevoerd en de betrouwbaarheid en validiteit daarvan. Allereerst zal beschreven worden in welke context het onderzoek uitgevoerd is. Hierna wordt beschreven welke onderzoekstrategie, gegevensverzameling en gegevensanalyse ingezet is binnen dit onderzoek. Tot slot wordt beschreven welke invloed dit heeft gehad op de betrouwbaarheid en validiteit van de uitkomsten.

3.2 Casus

Reclassering Nederland vormt samen met reclassering Leger des heils en stichting verslavingsreclassering GGZ de 3RO, oftewel de drie reclasseringsorganisaties. Reclassering Nederland kent vijf regio's, verspreid over het land. Dit onderzoek richt zich op regio Zuid-West. Deze regio bestaat uit Den Haag en Rotterdam en heeft 310 reclasseringswerkers in dienst. Dit onderzoek heeft zich beperkt tot locatie Rotterdam. Op deze locatie werken 192 reclasseringswerkers, waarvan 124 reclasseringswerkers als toezichthouder werkzaam zijn (R. Vogels, persoonlijke communicatie, 21 februari 2018).

De reclassering kent betrokkenheid bij de verschillende fases van het strafrecht. Zo kunnen zij voorafgaand aan de veroordeling van een verdachte al betrokken raken in het kader van het opstellen van een advies of een schorsingstoezicht, kunnen zij na de veroordeling betrokken zijn in het kader van het uitvoeren van een toezichtopdracht of zijn zij betrokken in het kader van het uitvoeren van een werkstrafopdracht.

Hoewel het werken aan beschermende factoren ook binnen de andere reclasseringsorganisaties én reclasseringstaken onderdeel is van de werkzaamheden, worden deze uitgesloten van het onderzoek, omdat een uitbreiding van het onderzoeksveld (mogelijk) te veel data zal opleveren om te analyseren binnen de gestelde tijd.

Medewerkers werkstraf, reclasseringswerkers met de specialisatie advies, kwaliteitsfunctionarissen, managers, stagiaires en andere personeelsleden van Reclassering Nederland worden daarom niet meegenomen in dit onderzoek.

Binnen de uitvoering van het reclasseringswerk kan de volgende, grove, indeling gemaakt worden: de diagnose & advies fase, de toezichtfase, de gedragsinterventies en de werkstraf. Bij de uitvoering van de verschillende taken staat steeds veiligheid van de samenleving voorop (stichting Reclassering Nederland, 2015).

Omdat in dit onderzoek alleen gekeken wordt naar de toezichtfase, zullen de overige fases niet verder beschreven worden. De rechtercommissaris of de rechtbank kan besluiten een cliënt onder toezicht van de reclassering te stellen. Dit kan aan een verdachte opgelegd worden, of als onderdeel van de straf aan iemand die is veroordeeld. De reclassering krijgt van het Openbaar Ministerie de opdracht uitvoering te geven aan het toezicht. Zij stelt, samen met de cliënt een plan van aanpak op met als doel het bewerkstelligen van gedragsverandering. Eén van de door de reclassering opgestelde resultaatafspraken is dat met de doelen binnen een toezicht gewerkt moet worden aan criminogene factoren en beschermende factoren (Stichting Reclassering Nederland, 2016).

Binnen de toezichtfase kent de reclassering diverse taakspecialisaties c.q. doelgroepen. De diverse doelgroepen zijn ondergebracht bij verschillende teams. Hierbij kan gedacht worden aan de maatregel ter beschikking stelling (TBS), maatregel instelling stelselmatige daders (ISD) en elektronische controle (EC). In dit onderzoek wordt alleen gekeken naar reguliere zaken. Hieronder worden toezichten verstaan die in het kader van een schorsing van de voorlopige hechtenis worden opgelegd. Ook toezichten die in het kader van een voorwaardelijke veroordeling worden opgelegd vallen onder reguliere zaken. Binnen de taakspecialisatie toezicht is dit de grootste groep.

3.3 Onderzoekstrategie

Dit onderzoek is uitgevoerd middels een kwalitatief, empirisch onderzoek. Middels een bureauonderzoek gecombineerd met een enkelvoudige casestudy (Verschuren & Doorewaard, 2016)

zal in kaart worden gebracht welke kennis toezichthouders hebben over het onderwerp beschermende factoren en op welke beschermende factoren zij vervolgens interventies inzetten. Het bureauonderzoek heeft bestaan uit een literatuurstudie naar beschermende factoren. Hierbij is voornamelijk ingezoomd op de beschermende factoren zoals opgenomen in de SAPROF en de theoretische achtergronden daarvan.

Ook is tijdens het bureauonderzoek een dossierstudie gedaan waarbij gekeken is naar de wijze waarop de respondenten registreren. Doel van deze controle is te checken of hetgeen de respondenten hebben verteld terug te zien is in hun wijze van registreren.

In dit onderzoek wordt één case diepgaand bestudeerd (Verschuren en Doorewaard, 2016). Het onderzoek richt zich op toezichthouders van Reclassering Nederland binnen regio Zuid-West locatie Rotterdam, die zich bezig houden met reguliere zaken.

De resultaten van de literatuurstudie en de resultaten van het empirische gedeelte van dit onderzoek zijn ter vergelijking naast elkaar gelegd. Er is gezocht naar overeenkomsten en verschillen tussen de theoretische onderbouwing en de praktijk.

3.4 Gegevensverzameling en analyse

In de gegevensverzameling voor dit onderzoek heeft een triangulatie van bronnen plaatsgevonden. Er is gebruik gemaakt van interne documenten van Reclassering Nederland, wetenschappelijke literatuur over beschermende factoren, er zijn semigestructureerd interviews gevoerd en er zijn reclasseringsdossiers onderzocht (Doorewaard et al., 2016).

Het onderzoek is gestart met het bestuderen van de interne documenten en wetenschappelijke literatuur ten behoeve van het schrijven van het onderzoeksplan. Er is gestart met op systematische wijze zoeken naar literatuur via de database van de Hogeschool Utrecht (HUGO), het WODC en via google scholar. Verder is gebruik gemaakt van de sneeuwbalmethode, waarbij gekeken is naar de literatuurlijst van gevonden bronnen. De literatuurstudie heeft zich gericht op:

- Beschermende factoren binnen het forensische kader;
- Het werken aan beschermende factoren met een volwassen doelgroep (18 jaar en ouder);
- Risicotaxatie in zijn geheel (zowel criminogene factoren als beschermende factoren);
- Zowel Engelstalige als Nederlandstalige literatuur;
- Voor de literatuur wordt een tijdsspanne aangehouden van 2003 tot 2018 (vijftien jaar);
- In het selecteren van de literatuur is zoveel mogelijk gebruik gemaakt van peer-reviewed artikelen.

In de zoektocht naar literatuur werd vooral onderzoek gevonden gericht op de SAPROF, daarom is ervoor gekozen de theorievorming over de SAPROF als basis te gebruiken voor dit onderzoek. De beschikbare literatuur is gecodeerd en uiteengezet in het theoretisch kader, deel II van dit onderzoeksrapport. De beschermende factoren zoals opgenomen in de SAPROF zijn verder geoperationaliseerd en opgenomen in het conceptueel model.

Na afronding van het literatuuronderzoek is gestart met de casestudy. Hiervoor zijn tien semigestructureerde interviews afgenomen bij reclasseringswerkers met de taakspecificatie toezichthouder die werkzaam zijn binnen regio Zuid-West, locatie Rotterdam van Reclassering Nederland. De interviews zijn middels een audio opname vastgelegd ten behoeve van het transcriberen. Voor de interviews zijn toezichthouders geselecteerd met weinig werkervaring (ten minste 2.5 jaar) en met veel werkervaring (maximaal 20 jaar). Een overzicht van de respondenten (sekse en dienstjaren) is terug te vinden in bijlage 1.

De interviews zijn semigestructureerd opgesteld, waarbij de toezichthouders eerst gevraagd is naar de kennis die zij reeds hebben over het onderwerp beschermende factoren. Zie bijlage 2 voor een overzicht van de interviewvragen. Er is voor gekozen hen eerst zelf te laten vertellen over het onderwerp, om zo te voorkomen dat zij direct te veel gestuurd worden door de interviewvragen. Aan de respondenten is gevraagd zelf voorbeelden te geven van beschermende factoren. Wanneer de respondenten 'uitverteld' raakten over het onderwerp, werden de interviewvragen steeds meer

gestructureerd. Aan de hand van de in het theoretisch kader geformuleerde topics en de indicatoren zijn zij bevraagd naar de beschermende factoren zoals opgenomen in de SAPROF.

De interviews zijn ad verbatim uitgewerkt. Na de eerste vijf interviews heeft een eerste analyse van de data plaatsgevonden. De interviews zijn open gecodeerd, waarbij de uitgewerkte interviews zijn gelezen, gecodeerd en daarna herlezen en opnieuw gecodeerd. Na deze eerste coderingsronde hebben de volgende vijf interviews plaatsgevonden. Deze zijn daarna op dezelfde wijze gecodeerd. Een overzicht van de lijst met coderingen is te vinden in bijlage 1.

Na het coderen is de data per code geordend en verder geanalyseerd. Er is gezocht naar overeenkomsten en verschillen in de data en verbanden tussen de diverse beschermende factoren. De uitkomsten van deze interviews zijn onderling met elkaar vergeleken (Verschuren & Doorewaard, 2016).

Tot slot is per respondent een onderzoek in het registratiesysteem gedaan. Op 6 maart 2018 is door afdeling SIBA (statistische informatievoorziening en beleidsanalyse) een overzicht aangeleverd van de doelen die op dat moment waren aangemaakt in het registratiesysteem doelgericht toezicht. Middels dit overzicht is getracht meer zicht te krijgen op de wijze waarop reclasseringswerkers doelen formuleren in het registratiesysteem doelgericht toezicht. Ook is gekeken naar twee reclasseringsdossiers per respondent, in totaal komt dit neer op 20 onderzochte dossiers. Dit dossieronderzoek is uitgevoerd na afname van de interviews. Doel hiervan is na te gaan of hetgeen de respondenten vertellen over beschermende factoren, ook terug te zien is in hun wijze van registreren. Uit de eerder genoemde audits die zijn uitgevoerd door de kwaliteitsfunctionarissen is gebleken dat toezichthouders onvoldoende zichtbaar sturen op beschermende factoren. Een mogelijkheid is dat reclasseringswerkers in de toezichten hier wel actief mee bezig zijn, maar dat zij dit onvoldoende helder registreren. Door na de interviews ook te kijken naar de wijze van registreren is onderzocht of er (deels) sprake is van een registratieprobleem.

Per dossier is gekeken naar de doelen die zijn aangemaakt en of deze als criminogeen of beschermend zijn aangemerkt. De beschermende factoren zoals opgenomen in de SAPROF zijn onderverdeeld onder de leefgebieden zoals opgenomen in doelgericht toezicht:

Denkpatronen, gedrag en vaardigheden	Empathie
	Coping
	Zelfcontrole
	Houding jegens autoriteit
	Motivatie voor behandeling
	Hulpverlening
	Medicatie
Huisvesting en wonen	Woonsituatie
Inkomen en omgaan met geld	Financieel beheer
Opleiding, werk en leren	Werk
	Vrijtijdsbesteding
Procriminele houding	Levensdoelen
	Houding jegens autoriteit
	Motivatie voor behandeling
	Toezicht
Relaties met partner en gezin	Intieme relatie
	Sociaal netwerk
Relaties met vrienden en kennissen	Sociaal netwerk

Tabel 3. Indeling beschermende factoren op leefgebieden.

Intelligentie en hechte band in de kindertijd niet zijn meegenomen, omdat dit statische factoren zijn waar geen doelstelling aan verbonden kan worden. Een enkele beschermende factor is onder meerdere leefgebieden ingedeeld, omdat er sprake kan zijn van een overlap.

Bij het analyseren van de resultaten uit het theoretisch kader en de resultaten vanuit de empirie is gebruik gemaakt van de topic-analyse (Doorewaard et al., 2016). Per topic is een analyse uitgevoerd waarbij de gewenste situatie en de feitelijke situatie tegen elkaar zijn afgezet.

3.5 Betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek

Interne validiteit gaat over de vraag of de onderzoeksresultaten, conclusies en aanbevelingen daadwerkelijk gaan over de specifieke situatie die is onderzocht (Doorewaard et al., 2016).

Om de interne validiteit van dit onderzoek te vergroten zijn de begrippen die worden behandeld in het rapport middels een literatuurstudie wetenschappelijk onderbouwd. Binnen de literatuurstudie is het principe van triangulatie toegepast, wat betekent dat gebruik is gemaakt van verschillende bronnen (Doorewaard et al., 2016). De conceptualisering, topics en indicatoren zijn op basis van het uitgevoerde literatuuronderzoek geformuleerd, op basis daarvan zijn de semi gestructureerde interviews opgesteld en geanalyseerd.

Omdat onderzoeker zelf werkzaam is in het werkveld dat is onderzocht is er sprake van voldoende kennis over de 'dagelijkse-taal' binnen de onderzochte groep. Om de validiteit te vergroten is het van belang dat onderzoeker zich hier bewust van blijft gedurende de interviews. Door tijdens de interviews regelmatig te parafraseren, korte samenvattingen te geven en bij de respondent te checken of onderzoeker het goed heeft begrepen is getracht mogelijke onterechte aannames op basis van de interviewresultaten te voorkomen. Gedurende de interviews is onderzoeker zich ook bewust geweest van de sturende invloed die zij kan hebben op de respondenten, doordat gebruik gemaakt wordt van dezelfde 'dagelijkse-taal'. In het parafraseren en samenvatten is daarom zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de woorden die eerder door de respondent zijn gebruikt.

Externe validiteit zegt iets over de inschatting dat de onderzoeksresultaten ook geldig zullen zijn voor andere situaties (Doorewaard et al., 2016). Voor dit onderzoek is een casestudy uitgevoerd die vooral een beeld geeft welke kennis toezichthouders hebben over beschermende factoren bij Reclassering Nederland in regio Zuid-West, locatie Rotterdam. Er zijn tien semigestructureerde interviews afgenomen, op 124 toezichthouders. Hiermee is niet gestreefd naar een beeld dat representatief is voor de hele groep, maar naar voldoende informatie om conclusies te kunnen trekken over de casus die wordt onderzocht. De kans dat de uitkomsten van dit onderzoek in andere regio's en/of op andere locaties gelijk zullen zijn is klein, omdat er een kleine groep respondenten is onderzocht waardoor de resultaten moeilijk veralgemeniseerd kunnen worden. Wel hebben toezichthouders vanuit de diverse regio's beschikking over dezelfde interne cursussen en trainingen en gebruiken zij dezelfde methodiek. Omdat in iedere regio en op iedere locatie op eigen wijze invulling gegeven wordt aan het thema beschermende factoren bestaat de kans dat de kennis over het onderwerp beschermende factoren per locatie verschilt. Hier zal, indien de organisatie dat wenst, nader onderzoek naar gedaan moeten worden. De externe validiteit wordt daarom niet als heel groot gezien.

Het uitgevoerde literatuuronderzoek kent wel een grotere externe validiteit en is toepasbaar op de diverse locaties in de andere regio's.

Betrouwbaarheid heeft betrekking op "de mate waarin we ervan mogen uitgaan dat herhaling van het onderzoek tot dezelfde resultaten zal leiden" (Doorewaard et al., 2016 p.144). De gebruikte data voor dit onderzoek kan door diverse partijen anders worden geïnterpreteerd dan nu door onderzoeker is gedaan. Met name in het empirische gedeelte kan niet worden uitgesloten dat andere conclusies getrokken zouden worden wanneer het onderzoek herhaald wordt. Ondanks het feit dat onderzoeker zich bewust was van haar rol en beïnvloedbaarheid als directe collega's zijnde, kan niet worden uitgesloten dat onjuiste interpretaties zijn gedaan gedurende de interviews en het analyseren van de data. Mogelijk heeft onderzoeker zich te veel laten leiden door haar eigen ervaringen met het werkveld en het onderwerp beschermende factoren.

Om de betrouwbaarheid van het onderzoek te vergroten is gebruik gemaakt van het 'vier ogen' principe. De besluiten die zijn genomen in het onderzoek zijn voorgelegd bij de docent begeleider van de Hogeschool Utrecht. Tevens zijn medestudenten die in dezelfde afstudeerfase zitten betrokken. Zij hebben tussentijds mee gedacht. Gedurende de onderzoeksfase heeft ook regelmatig overleg plaatsgevonden met één student die de opleiding Master Forensisch Sociale Professional reeds had afgerond. Zij heeft ondersteuning geboden vanuit haar kennis over het doen van onderzoek, maar ook vanuit haar kennis over de werkpraktijk.

Zoals eerder in dit hoofdstuk beschreven is gedurende de interviews regelmatig gebruik gemaakt van samenvattingen en parafraseren. Middels deze terugkoppelingen aan de respondenten is getracht te controleren of de interpretatie van de onderzoeker overeenkwam met die van de respondenten. Ook hiermee is getracht de betrouwbaarheid van het onderzoek te vergroten. Door de interviews ad verbatim uit te werken en niet samen te vatten is getracht de betrouwbaarheid te vergroten

(Doorewaard et al., 2016). Tot slot is ervoor gekozen in opstellen van dit rapport, het beschrijven van de resultaten in het empirische gedeelte en het beschrijven van de conclusies terughoudend te rapporteren. Het betreft een kwalitatief praktijk onderzoek. De resultaten van dit onderzoek kunnen niet gezien worden als wetenschappelijke bewijsvoering. Bij het lezen van dit onderzoek is het van belang voorzichtig te zijn in het trekken van voorbarige conclusies (Doorewaard et al., 2016).

Deel IV. Resultaten van het onderzoek

4.1 Inleiding

Voor het empirische gedeelte van dit onderzoek zijn tien semigestructureerde interviews uitgevoerd. Er is gesproken met tien reclasseringswerkers die werkzaam zijn bij Reclassering Nederland te Rotterdam, waarvan zes vrouwen en vier mannen. De werkervaring van de geïnterviewde reclasseringswerkers varieert van 2,5 jaar tot 20 jaar. De interviews hebben tot doel gehad een antwoord te kunnen geven op de volgende empirische hoofdvraag: Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot de kennis van beschermende factoren waarover toezichthouders bij Reclassering Nederland regio Zuid-West locatie Rotterdam beschikken en hoe bepalen zij binnen doelgericht toezicht op welke beschermende factoren zij interveniëren?

Voor de beantwoording van deze hoofdvraag is een drietal deelvragen geformuleerd.

1. Wat weten toezichthouders van Reclassering Nederland regio Zuid-West locatie Rotterdam over het begrip beschermende factoren?
2. Op welke beschermende factoren interveniëren toezichthouders van Reclassering Nederland regio Zuid-West locatie Rotterdam?
3. Hoe worden toezichthouders bij Reclassering Nederland regio Zuid-West locatie Rotterdam opgeleid in het onderwerp beschermende factoren?
4. Op welke wijze registreren reclasseringswerkers de interventies op beschermende factoren binnen het registratiesysteem doelgericht toezicht?

Aan de hand van de deelvragen en de in het theoretisch kader opgestelde topics zullen de resultaten van de interviews worden weergegeven.

4.2 Kennis van beschermende factoren bij reclasseringswerkers

Bij het afnemen van de interviews is gestart met een open vraag over de kennis die reclasseringswerkers al bezitten rondom het onderwerp beschermende factoren. Vervolgens is steeds meer ingezoomd op welke factoren zij in hun reclasseringstrajecten tegenkomen en hoe zij dat beoordelen.

Drie van tien respondenten geven aan het onderwerp lastig te vinden. Zo twijfelen zij voorafgaand aan het interview of zij voldoende kunnen vertellen over het onderwerp en geven zij aan het een moeilijk onderwerp te vinden.

R8: Dat vind ik wel een moeilijk onderwerp eigenlijk, het klinkt zo makkelijk beschermende factoren. Maar als je kijkt naar een adviesrapport, daar hebben we het vaak over de criminogene zaken natuurlijk.

R10: Er is een hoop discussie en onduidelijkheid over dit onderwerp.

Wanneer aan reclasseringswerkers gevraagd wordt wat zij zelf kunnen vertellen over het onderwerp beschermende factoren geven alle reclasseringswerkers aan dat zij beschermende factoren zien als 'de andere kant van de medaille', oftewel bipolaire factoren. Beschermende factoren worden door de respondenten gekoppeld aan de bij hen bekende criminogene factoren.

R1: Wat ik weet over het onderwerp beschermende factoren? Nou het is de andere kant van de medaille, van de risicofactoren. Als iets een risico is, dan wil ik dat zo krijgen dat het een beschermende factor wordt.

R3: Zoals we hier altijd naar risicofactoren gewend zijn te kijken en daar zoveel jaar de nadruk op heeft gelegen, is het voor mij eigenlijk twee kanten van dezelfde medaille. Soms zijn dezelfde factoren eerst namelijk een risicofactor en daarna een beschermende factor.

De geïnterviewde reclasseringswerkers zijn zich ervan bewust dat het erg afhankelijk is van de casus wanneer iets een beschermende factor kan worden genoemd of niet. Zo benoemen zij in het geven van voorbeelden steeds dat het afhankelijk is van de casus. Ook wordt door hen aangegeven

wanneer een factor juist als criminogeen moet worden gezien. Hierin maken 5 van de 10 reclasseringswerkers een duidelijke koppeling naar het delict.

R5: Dus het is bij iedere casus denk ik bepalend van wat is het delict en wat is de reden achter het delict. Om te kijken of iets beschermend is of dat het niet beschermend is. Dus dat is wel bij meerdere casussen verschillend.

Tot slot worden de beschermende factoren door de respondenten gekoppeld aan de leefgebieden zoals die zijn opgenomen in het registratiesysteem doelgericht toezicht, zie bijlage 3.

R3: Beschermende factoren, ja dat kan werkelijk alles zijn eigenlijk. Ieder leefgebied.

4.2.1 Factoren uit de SAPROF

Gedurende de interviews is in eerste instantie aan de reclasseringswerkers gevraagd welke beschermende factoren zij zelf kunnen noemen. Hierna zijn de factoren zoals opgenomen in de SAPROF aan hen voorgehouden, waarna hen is gevraagd of zij deze factoren herkennen en kunnen toelichten. Wat opvalt is dat alle respondenten veelal beginnen met het omschrijven van de risico's wanneer zij voorbeelden geven van beschermende factoren. Zij lichten eerst de criminogene kant toe, voordat zij de beschermende kant toelichten.

Alle respondenten noemen uit zichzelf een aantal beschermende factoren op zoals die zijn opgenomen in de SAPROF. Het gaat hierbij om sociaal netwerk, intieme relatie, financieel beheer en dagbesteding.

Sociaal Netwerk:

Sociaal netwerk wordt door vijf van de tien als eest genoemd als zijnde een beschermende factor. De overige vijf respondenten noemen het netwerk wel, maar dan in een later stadium van het gesprek. Het sociaal netwerk wordt gezien als een belangrijke factor die invloed heeft op het in stand houden of stoppen met delinquent gedrag.

R1: Een netwerk beïnvloedt je altijd. Dat kan op een positieve manier en op een negatieve manier.

Er wordt door de respondenten duidelijk onderscheid gemaakt in een prosociaal netwerk en een crimineel netwerk. De respondenten geven aan dat de meeste delinquenten beschikken over een meer of minder crimineel netwerk. Zij denken hierbij voornamelijk aan vriendengroepen die een negatieve invloed hebben. Het beïnvloeden van deze criminogene factor wordt door de respondenten als lastig c.q. moeilijk ervaren.

R4: Ik probeer wel eens een netwerk om te buigen, dat ze een ander netwerk krijgen. Maar dat blijft lastig, omdat cliënten vaak niet zien dat het een valkuil kan zijn. Dan zeggen ze: 'zij zijn op het slechte pad, maar ik doe niet mee. Ik ben slim genoeg om nee te zeggen'.

Familieleden worden ook als onderdeel van het netwerk gezien. Zij worden als beschermend gezien door de reclasseringswerkers wanneer zij actief betrokken kunnen worden bij het traject.

R4: Vaak probeer ik de moeder te betrekken. Dat blijft soms lastig. Soms zie je dat de moeder betrokken is en dat ze beschermend is op het moment dat het haar uitkomt. En dat ze juist niet beschermend is als het haar niet uitkomt. Dus ja, als reclassering kun je dan en bouwen en niet op haar bouwen.

Collega's en/of hulpverlening als onderdeel van het sociaal netwerk wordt door de respondenten niet genoemd. Wel worden collega's en hulpverlening in enkele gevallen apart genoemd door respondenten (zie werk en hulpverlening).

Intieme relatie:

De intieme relatie wordt door de respondenten omschreven als 'het hebben van een partner'. De respondenten zien het hebben van een partner als onderdeel van het netwerk, wel lichten zij deze apart toe. Alle respondenten benoemen dat deze partner wel steunend moet zijn en dat het niet mag

gaan om zaken waarin huiselijk geweld een rol speelt, dan wordt de partner als een criminogene factor gezien en “gaan alle alarmbellen af” bij de reclasseringswerkers. Vanuit de SAPROF is als indicator opgenomen dat een stabiele relatie van tenminste 1 jaar als beschermend wordt gezien. Dit herkent geen van de respondenten. Wanneer hen gevraagd wordt iets te zeggen over de duur van de relatie geven zij allen aan dat dit voor hen niet uitmaakt. Ook een zeer prille relatie van een aantal weken kan in sommige casussen een keerpunt zijn voor de delinquent. De nadruk wordt door de reclasseringswerkers meer gelegd op de kwaliteit van de relatie. Is de partner steunend of niet en motiveert het de delinquent zich niet langer bezig te houden met delictgedrag.

Drie van de tien reclasseringswerkers noemt uit zichzelf dat de partner zelf niet delinquent mag zijn, om als beschermend gezien te kunnen worden. De overige reclasseringswerkers herkennen dit wel wanneer hier expliciet naar gevraagd wordt.

R5: Als de partner ook delicten pleegt bijvoorbeeld, dan is het criminogeen. Ik heb daar ook een paar van, die samen gezellig op vakantie gaan naar Curaçao om drugs te smokkelen.

Financieel beheer:

Alle respondenten omschrijven financieel beheer als ‘de financiële situatie’ of als ‘financiën’. Zij zien het hebben van een stabiel en legaal inkomen als beschermend. Het hebben van een stabiel inkomen neemt de financiële prikkel weg om delicten te plegen. Hierin wordt door vijf van de tien respondenten wel aangegeven dat er sprake moest zijn van een delict waarbij er een financiële prikkel was. Wanneer er geen financieel motief aan het delict ten grondslag lag, wordt de financiële situatie ook minder als een beschermende factor gezien.

Alle respondenten benoemen dat de financiële situatie in zijn geheel stabiel moet zijn. Er mogen bijvoorbeeld geen schulden zijn waar niets mee gedaan wordt, het inkomen moet voldoende zijn om van rond te komen en de delinquent moet inzicht hebben in zijn financiën. Wanneer de financiële situatie onrustig is, maar een delinquent heeft bewindvoering, wordt dit ook als beschermend gezien door de respondenten.

Werk:

Alle respondenten omschrijven werk als het hebben van een dagbesteding. Het maakt hierin voor de respondenten niet uit of het gaat om vrijwilligerswerk, een project met behoud van uitkering of een betaalde baan. Wanneer het gaat om vrijwilligerswerk is het voor de respondenten wel belangrijk dat de delinquent voldoende inkomen heeft om van rond te komen, zodat er geen problemen ontstaan op het gebied van de financiële situatie. Drie van de tien respondenten benadrukken dat de dagbesteding passend moet zijn. Wanneer iemand onder of boven zijn niveau functioneert kan dit juist een averechts effect hebben. Ook is het dan niet waarschijnlijk dat de delinquent het volhoudt op zijn werkplek. Het hebben van dagbesteding draagt volgens de respondenten bij aan verschillende zaken: zo levert een dagbesteding andere sociale contacten op, geeft het een dagstructuur en geeft het zingeving / voldoening. Het gevoel van ‘iets betekenen’ en ‘erbij horen’ is volgens de respondenten belangrijk wanneer het gaat om dagbesteding als beschermende factor.

R3: Bijvoorbeeld het hebben van dagbesteding. Daar zit eigenlijk voor mij heel veel aan vast. Dat is niet alleen het hebben van regelmatig inkomen, maar ook vaak weer gevoel van eigenwaarde. Als je dag in dag uit zonder doel door het leven gaat, is dat voor mij een enorme risicofactor. En heeft iemand werk dan is dat juist weer de beschermende factor, omdat er weer gevoel van eigenwaarde, doel in het leven en inkomen is.

Tussen netwerk, vriendengroepen en het niet hebben van een dagbesteding wordt door de respondenten een duidelijk verband gezien. Het hebben van een dagbesteding zorgt ervoor dat delinquenten minder tijd hebben om met negatieve vrienden om te gaan waardoor zij vanuit die hoek ook minder negatief beïnvloed worden.

Een aantal van de beschermende factoren zoals opgenomen in de SAPROF wordt door een deel van de respondenten wel genoemd en door een deel van de respondenten niet. Deze laatste groep herkent de beschermende factoren die zij niet zelf noemde wel, wanneer deze aan hen worden voorgehouden.

Intelligentie:

Intelligentie wordt door één van de tien respondenten genoemd als beschermende factor. De focus ligt hierin voornamelijk op delinquenten met een verstandelijke beperking, waarvoor de lage intelligentie als risico wordt gezien. Ook wordt door deze respondent benadrukt dat het hebben van een gemiddelde intelligentie een risico kan zijn.

Ook de respondenten aan wie intelligentie als beschermende factor voorgehouden wordt focussen voornamelijk op de delinquentengroep met een verstandelijke beperking, waarbij de lagere intelligentie dus als risico wordt gezien. Zij kunnen zich wel voorstellen dat het hebben van een gemiddelde intelligentie kan helpen bij het voorkomen van problemen.

R2: Als je op een bepaald niveau functioneert dan heb je het maatschappelijk wat makkelijker dus dan zou je ook gemakkelijker aan doelen kunnen werken misschien.

Het hebben van een gemiddelde intelligentie wordt door de respondenten gekoppeld aan het (kunnen) beschikken over bepaalde oplossingsvaardigheden, ofwel coping genoemd in de SAPROF.

Hechte band in de kindertijd:

Hechte band in de kindertijd wordt door één respondent genoemd. Zij omschrijft gedurende het interview de criminogene kant: hechtingsproblemen.

R3: Ik ga nu een hele grote uitspraak doen.. De meeste mensen die hier lopen als cliënt hebben iets in de hechting. Hechtingsproblematiek.

Zij ziet dit als een belangrijke maar lastige factor, omdat je niet terug kan naar de kindertijd of de ouders om hier iets aan te veranderen. Zij lijkt deze factor dan ook te zien als iets statisch. Wel tracht zij in het hier en nu met haar cliënten verbetering aan te brengen in de wijze waarop de delinquent relaties aangaat. Zij omschrijft dit als 'inbedding'.

De overige negen respondenten geven aan zich voor te kunnen stellen dat een slechte hechting in de kindertijd voor risico's op volwassen leeftijd kan zorgen. Zij hebben de indruk dat zij hier zelf niet altijd voldoende zicht op hebben, omdat dit niet altijd uitvoerig wordt besproken in een toezicht. Ook hebben zij de indruk dat dit, wanneer er sprake is van hechtingsproblemen, meer een onderwerp is dat in een behandeling aan bod moet komen. Binnen het toezicht wordt hier niet aan gedacht of op ingezet.

R1: Dat is vooral psychotherapeutisch interessant denk ik.

R2: Nee, dat is niet iets waar ik in toezicht aan denk. Ik weet wel dondersgoed dat het belangrijk is.

Coping:

Twee van de tien respondenten noemt coping als beschermende factor. Dit wordt door hen omschreven als 'vaardigheden'. Het hebben van vaardigheden die kunnen helpen bij het oplossen van problemen wordt omschreven als beschermend. Wanneer je niet geleerd hebt hoe om te gaan met een probleem, is de kans ook klein dat het lukt dit probleem op een juiste wijze op te lossen.

R1: Die vaardigheden kun je soms heel praktisch aanleren.

Zij sluiten hiermee aan op één van de indicatoren, namelijk 'verschillende prosociale oplossingen voor problemen kunnen aandragen'. In het oplossen van de problemen richt men zich vooral op het praktische vlak. Als voorbeeld wordt het oplossen van financiële problemen genoemd, middels het treffen van een betalingsregeling. De emotionele vaardigheden, zoals om kunnen gaan met negatieve emoties en/of denken op langere termijn in plaats van korte termijn worden door de respondenten niet genoemd.

Aan de acht respondenten die coping (of vaardigheden) niet zelf noemden is deze beschermende factor voorgehouden. Drie van de acht geven aan dat coping een heel belangrijke factor is. Eén van de respondenten geeft aan in toezicht daar weinig tot geen aandacht op te richten. Vier respondenten geven aan dit meer te zien als onderdeel van een behandeling of iets waar met een training aandacht op gericht kan worden.

Vrijtijdsbesteding:

Twee van de tien respondenten geven aan dat het belangrijk is dat delinquenten in hun vrije tijd ook nog wat te doen hebben. Voorbeelden die hiervoor worden aangedragen zijn sporten, met name fitness. Eén respondent noemt dat zij met haar cliënten op zoek gaat naar een passende vrijetijdsbesteding, het is daarin van belang dat de cliënt aansluiting vindt bij anderen en daarmee nieuwe sociale contacten op kan doen. Dit kan voor haar van alles zijn, als voorbeeld noemt zij een cliënt die graag paddenstoelen fotografeert. Met deze cliënt is zij op zoek gegaan naar een groep natuurfotografen waarmee hij op pad kan.

Zeven van de respondenten aan wie vrijetijdsbesteding wordt voorgehouden als beschermende factor geven voornamelijk fitness aan als geschikte vrijetijdsbesteding. Het sporten wordt gezien als 'een geschikte manier om emoties of frustraties te uiten'.

Indicatoren uit het conceptueel model, zoals een gestructureerde dagbesteding die in groepsverband wordt uitgevoerd, worden door de respondenten dus niet genoemd of herkend. De respondenten noemen voornamelijk activiteiten die op individuele basis kunnen/ moeten worden uitgevoerd. Dit wordt conform de SAPROF als minder beschermend gezien.

Motivatatie voor behandeling:

Vijf van de tien respondenten noemt motivatie voor behandeling als beschermende factor. Zij zien meerwaarde in behandeling als een delinquent zelf ook gemotiveerd is om te veranderen. Een van de respondenten noemt dat het belangrijk is dat de delinquent inzicht krijgt in zijn delictgedrag en dat het belangrijk is dat de behandelaar en delinquent dezelfde doelen nastreven in het traject.

R5: Het blijft een beetje dubbel. Werkt iemand mee aan behandeling omdat het moet of doet iemand het uit zichzelf? Als iemand het zelf wil dan zal die dat waarschijnlijk daarna ook nog wel doorzetten. Dan vind ik het wel beschermend.

Aan de vijf respondenten die motivatie voor behandeling niet zelf noemden is deze beschermende factor ook voorgehouden. Zij zien deze factor als een belangrijke factor, omdat het effect van behandeling volgens hen grotendeels voortkomt uit de motivatie van de delinquent. Wanneer iemand echt niet open staat voor behandeling is het effect minimaal.

Levensdoelen:

Vier van de tien respondenten noemt levensdoelen als beschermende factor. De respondenten omschrijven deze beschermende factor anders. Zij noemen dat het belangrijk is in het toezicht ook aandacht te hebben voor de doelen van de delinquent.

R1: Het gaat erom dat zij iets voor zichzelf vinden wat zij de moeite waard vinden om het voor te blijven doen.

De respondenten die levensdoelen niet zelf noemden herkenden dit wel als een belangrijke factor. Eén van deze respondenten benadrukt dat het wel prosociale levensdoelen moeten zijn. Een andere respondent noemt dat zij altijd probeert aan te sluiten op de doelen van de cliënt in het toezichtplan. Soms is dit lastig, omdat er bijvoorbeeld sprake is van een laag niveau bij de delinquent. Toch zoekt zij altijd zoveel mogelijk naar overeenstemming.

Medicatie:

Twee van de tien respondenten noemen medicatiegebruik als beschermende factor. Zij noemen medicatiegebruik voor delinquenten met psychische of psychiatrische problematiek als middel dat beschermend kan werken. Het is daarbij van belang dat de delinquent goed is ingesteld op de medicatie, de respondenten geven aan dat dit enige tijd kan duren. Of medicatie wel of niet

noodzakelijk is kan door reclasseringswerkers zelf niet beoordeeld worden, zij zijn hiervoor afhankelijk van een arts of behandelaar.

R3: Stabiliteit zit soms ook puur in chemische dingen in de hersenen. Daar wordt in Nederland ook niet altijd naar gekeken.

Twee respondenten geven aan dat zij in hun toezichten geen ervaring hebben opgedaan met cliënten die medicatie gebruikten. Wel kunnen zij zich voorstellen dat medicatie in bepaalde casussen kan helpen.

De overige zes respondenten geven aan hier niet altijd bij stil te staan in hun toezichten. Wanneer bekend is dat een delinquent medicatie gebruikt wordt dit wel onderwerp van gesprek.

Hulpverlening:

Vier van de tien respondenten noemen hulpverlening als beschermende factor. In de voorbeelden die de respondenten noemen wordt voornamelijk aandacht besteed aan verstandelijk beperkte delinquenten die extra ondersteuning nodig hebben in het op orde krijgen van hun leven. Naast het reclasseringstoezicht extra hulpverlening inzetten kan de delinquent helpen.

De respondenten die hulpverlening niet zelf hebben genoemd herkennen dit wel als een belangrijke factor.

R1: Ja dit kan natuurlijk van alles zijn. Maatschappelijk werk, wijkteam, thuiszorg.

Eén respondent geeft aan hulpverlening wel belangrijk te vinden, maar dit niet als beschermend te zien. Zij ziet dit meer als onderdeel van het toezicht:

R4: Maar omdat het meer formeel is, benoem ik het niet gelijk als beschermend. Ik benoem het meer als onderdeel van het toezicht.

Woonsituatie:

Vijf van de tien respondenten noemen woonsituatie als beschermende factor. Zij omschrijven woonsituatie als 'huisvesting'. De vijf respondenten die woonsituatie niet uit zichzelf hebben genoemd geven aan dat dit uiteraard een belangrijke factor is. Dit wordt door alle respondenten als 'de basis' gezien. Wanneer iemand geen stabiele huisvesting heeft hebben interventies die worden ingezet op de andere leefgebieden vaak weinig effect.

Huisvesting hoeft volgens de respondenten niet altijd onder toezicht te zijn. Veel van de delinquenten die toezicht hebben kunnen zelfstandig wonen, zonder extra ondersteuning. Voor de delinquenten die dit niet kunnen wordt gedacht aan beschermd wonen. De respondenten zien niet het toezicht dat aanwezig is als beschermend, maar de ondersteuning die delinquenten krijgen vanuit de beschermende woonvorm. Vanuit de woonvorm kunnen de problemen op andere leefgebieden ook worden aangepakt. Voorbeelden die genoemd worden zijn: financiën, dagbesteding en behouden van een goede dagstructuur.

Tussen financieel beheer en huisvesting wordt door de respondenten een verband gezien. Wanneer de financiële situatie instabiel is ontstaat er ook een risico op het gebied van de huisvesting. De respondenten denken vooral aan een dreigende uithuiszetting wanneer de huur niet tijdig betaald wordt.

Toezicht:

Drie van de tien respondenten omschrijven het verplichte kader als beschermend. Zij noemen niet expliciet het toezicht als een beschermende factor. Zij omschrijven het verplichte kader van een reclasseringstoezicht als een factor die kan helpen bij het nakomen van afspraken of het volhouden van gewenst gedrag. Hierbij benadrukken de respondenten dat dit alleen beschermend werkt voor zolang het reclasseringstoezicht duurt, of een delinquent het daarna ook lukt uit de criminaliteit te blijven is afhankelijk van andere factoren. Ook wordt de wijkagent door drie respondenten genoemd als een extra middel om controle c.q. toezicht te houden.

De respondenten aan wie toezicht is voorgehouden als beschermende factor herkennen het tijdige karakter hiervan. Ook zij benoemen dat het alleen beschermend werkt zolang de maatregel duurt, oftewel, zolang er 'een stok achter de deur is'. Een grote meerderheid van deze respondenten ziet de interventies die gedurende een toezicht worden ingezet als beschermend, dus niet het toezicht zelf.

R2: Ja, het lijkt mij heel logisch. Dat is alles bij elkaar toch? Omdat we ook op al die beschermende factoren en criminogene factoren letten en daarop inzetten.

Een aantal beschermende factoren worden door geen enkele respondent genoemd als zijnde beschermend. Wanneer deze aan hen voorgehouden worden herkennen zij de factoren deels. Zij kunnen beargumenteren dat deze factoren in bepaalde situatie beschermend zouden werken, maar geven aan veelal niet zelf in te zetten op deze factoren. Het gaat hierbij om:

Empathie:

Empathie wordt door alle tien de respondenten herkend als een belangrijke factor, nadat deze aan hen is voorgehouden. Op welke wijze empathie een beschermende werking kan hebben wordt op diverse manieren uitgelegd door de respondenten.

Alle respondenten zien empathie als inlevingsvermogen richting het slachtoffer. Wanneer iemand zich dus niet kan verplaatsen in de ander is dat een risico. Twee respondenten maken hierin een koppeling naar slachtofferbewust werken. In slachtofferbewust werken wordt stil gestaan bij de gevolgen van het delict voor de slachtoffers. Hierin kan dus getoetst worden of een delinquent zich kan inleven in het slachtoffer en of daar nog verder aandacht aan besteed moet worden.

Eén respondent ziet empathie als een factor die niet of nauwelijks te beïnvloeden valt. Eén respondent omschrijft het hebben van te veel empathie als criminogeen.

R2: Nou criminogeen weet ik niet, ja misschien als je erin doorslaat. Dat je geld gaat uitlenen wat niet handig is. Zoiets? Maar ik kan me verder niet zoveel criminogeen voorstellen bij empathisch vermogen.

Eén respondent omschrijft het belang van empathie vanuit de werker naar de delinquent toe. Doordat reclasseringswerkers aandacht hebben voor het verhaal van een delinquent en de persoon niet veroordelen maar alleen het gedrag voelt de delinquent zich gehoord en gezien. Dit kan helpen in het veranderproces.

Zelfcontrole:

Alle tien de respondenten herkennen zelfcontrole als een belangrijke beschermende factor. Zij focussen tijdens het interview vooral op de criminogene tegenhanger: impulsiviteit of agressie impulsen. Het kunnen beheersen van impulsen is volgens de respondenten van belang. Eén respondent ziet zelfcontrole als onderdeel van coping.

De respondenten zien zelfcontrole als een factor waarop zij zelf geen interventiemogelijkheden hebben. Dit past meer binnen een behandelkader.

Houding jegens autoriteit:

Houding jegens autoriteit wordt, wanneer deze wordt voorgehouden aan de respondenten, gezien als een belangrijke factor binnen een toezicht. Vier van de tien respondenten geven aan dat dit één van de eerste dingen is die je tegenkomt binnen een toezicht. Wanneer een delinquent slecht om kan gaan met autoriteit kan dit al snel naar voren komen in het contact met de reclassering.

Twee van de tien respondenten geven aan dat deze factor voor hen valt onder gedrag c.q. coping. Zij zien dit dan ook niet persé als aparte beschermende factor.

Het kunnen nakomen van de afspraken en het contact aan kunnen gaan met autoriteitsfiguren omschrijven de respondenten als belangrijk. Autoriteiten kunnen volgens de respondenten overal zijn, voorbeelden die genoemd worden zijn de politie, werkgever, de tramconductor en de reclassering.

Gedurende de interviews worden een aantal factoren die door reclasseringswerkers als beschermend worden gezien genoemd. Deze factoren komen niet specifiek terug in de SAPROF. Het gaat hierbij om emotioneel welzijn en middelengebruik.

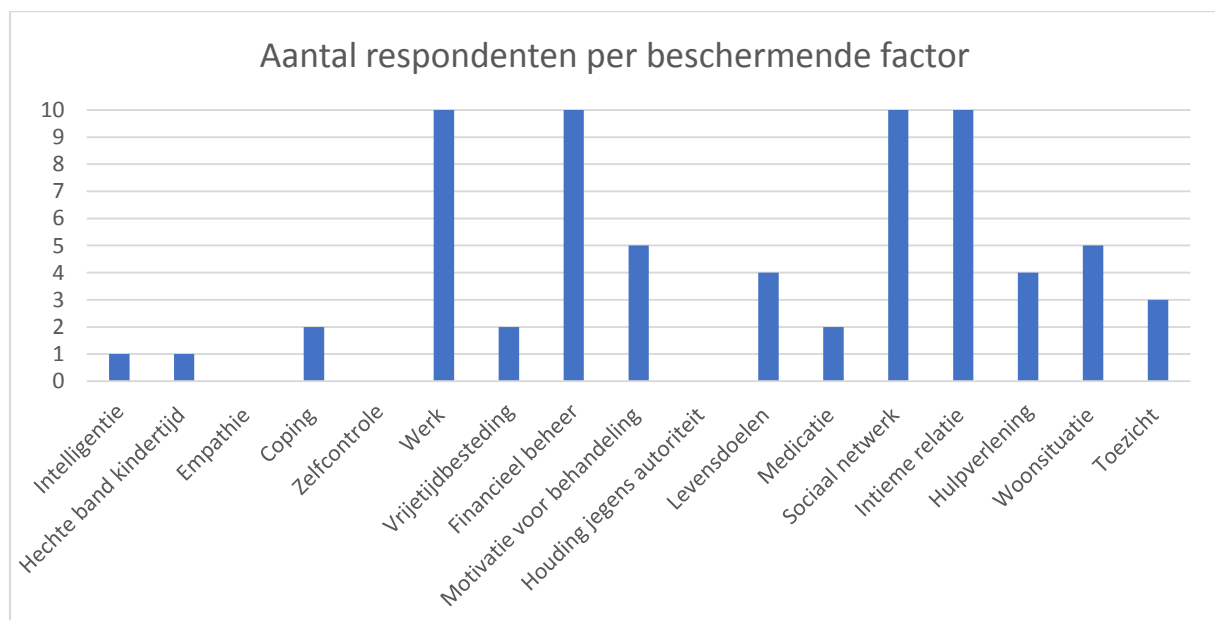
Emotioneel welzijn wordt door drie van de tien respondenten genoemd als belangrijke beschermende factor.

R1: Het hele emotionele welzijn. Hoe goed zit iemand in zijn vel. Vaak door de hele complexe problematiek en eigenlijk alles wat er speelt hebben ze daar heel lang geen zicht op.

R3: Mentaal instabiel is een risicofactor. Dus dan wil ik naar stabiliteit in denken en voelen.

Middelengebruik wordt door twee van de tien respondenten genoemd. Benadrukt wordt dat het gebruik op zich niet beschermend is, maar dat het hierin meer gaat om de wijze waarop de delinquent met het gebruik om gaat.

R7: Drugsgebruik is over het algemeen criminogeen. Maar je kunt het wel beheersbaar krijgen, of redelijk beheersbaar. Dan zou je ook kunnen zeggen dat dat een beschermende factor wordt. Niet het gebruik zelf, maar de manier waarop hij ermee omgaat.

Grafiek 1 . Door de respondenten genoemde beschermende factoren.

4.3 Op welke beschermende factoren wordt ingezet en waarom?

Het beoordelen van beschermende factoren wordt gedaan aan de hand van de adviesrapportages en andere dossierstukken. Ook de eerste gesprekken met de delinquent vormen een basis voor het beoordelen van beschermende factoren. Negen van de tien respondenten geven aan dat zij in hun toezichten meer gericht zijn op de risico's dan op de beschermende factoren. Het werken aan beschermende factoren is volgens hen ook iets wat onbewust gebeurt in de toezichten.

R3: Ik kijk altijd eerst naar het risico, zo ben ik gewend te kijken. Wat ik eigenlijk impliciet altijd doe is het hele rijtje leefgebieden doornemen in het eerste gesprek dat ik iemand zie. Dan bepaal ik niet heel bewust dit is risicovol of juist beschermend.

R7: Of je iets een beschermende of criminogene factor noemt vind ik niet zo heel interessant, het gaat erom dat de problemen aandacht krijgen.

Niet alle respondenten weten wanneer zij een factor als beschermend of criminogeen moeten aanduiden.

R8: Ik zou niet weten wanneer ik het criminogeen of beschermend moet noemen. De ene keer zeg ik nou ik maak het wel beschermend. De andere keer, zeker als het een bijzondere

voorwaarde is, maak ik het criminogeen. Maar dat is denk ik een hele slechte manier van werken.

Inzetten op beschermende factoren die al aanwezig zijn om deze te versterken doen de respondenten niet of nauwelijks. Wel noemt één van de respondenten soms beschermende factoren die al aanwezig zijn te versterken. Bijvoorbeeld het versterken van banden in het netwerk. Alle geïnterviewde reclasseringswerkers geven aan geen specifieke doelen aan te maken om beschermende factoren die reeds aanwezig zijn te behouden en waar mogelijk te versterken. Wel wordt aangegeven dat de leefgebieden waarop zich geen problemen voordoen worden gemonitord. Indien op één van de leefgebieden zich toch een probleem voordoet kan dit alsnog worden opgenomen in het toezicht.

Factoren waar de respondenten vrijwel altijd een interventie op inzetten zijn financiële situatie, dagbesteding en huisvesting. Ook factoren als netwerk, intieme relatie, vrijetijdsbesteding en hulpverlening krijgen regelmatig aandacht. Aan de overige beschermende factoren wordt door de respondenten niet altijd (bewust) aandacht gegeven. De respondenten richten zich voornamelijk op de praktische factoren, niet de gedragsmatige. De voornaamste reden hiervoor is het creëren van stabiliteit. Wanneer een delinquent geen huisvesting heeft, in de schulden zit en geen dagbesteding heeft is het ook niet mogelijk om aan gedragsmatige factoren te werken, zoals empathie, coping en zelfcontrole. Daarbij geeft een grote meerderheid van de respondenten aan weinig tot geen invloed te hebben op de laatst genoemde beschermende factoren. Zij zien dit meer als onderdeel van een behandeling.

Wanneer de respondenten de beschermende factoren zoals opgenomen in de SAPROF voorgehouden krijgen blijkt dat zij in meer of mindere mate toch bezig zijn met factoren waar zij zelf nog niet aan hadden gedacht.

R1: Dan heb je eigenlijk eerst de praktische dingen. Bijvoorbeeld financiën en wonen. Op het moment dat daar dan rust in is kun je werken aan de andere factoren die ook beschermen zoals emotioneel welzijn, lekker in je vel zitten, die vaardigheden.

4.4 Aanbod kennis beschermende factoren door Reclassering Nederland

Alle respondenten geven aan dat zij weinig tot niets aan informatie of training hebben gehad vanuit de organisatie. De kennis die zij hebben over het onderwerp is volgens de respondenten voornamelijk gebaseerd op intuïtie en ervaring.

R2: In het onderwerp beschermende factoren hebben wij geen specifieke training gehad, volgens mij is er ook niet heel veel aandacht voor geweest in bijvoorbeeld de toezichttraining.

R5: Nou het is gewoon boerenverstand. Ik moet zeggen over die beschermende factoren heb ik nooit echt veel te horen gekregen.

Eén van de tien respondenten heeft het idee wel in de basistraining iets geleerd te hebben over beschermende factoren. Deze respondent is vier jaar in dienst van de reclassering.

R1: Dan moet ik heel ver terug denken, maar volgens mij hebben we daar tijdens de introductie tot het reclasseringswerk wel wat over gehad. Het onderwerp is wel steeds meer naar de voorgrond gekomen.

Twee respondenten geven aan het gevoel te hebben over onvoldoende handvatten te beschikken om met dit onderwerp aan de slag te gaan in hun toezichten. Geen van de tien respondenten heeft de training doelgericht toezicht genoemd.

4.5 Registratie in doelgericht toezicht

Op 6 maart 2018 is door afdeling SIBA een overzicht aangeleverd van de doelen die op dat moment zijn aangemaakt in het registratiesysteem doelgericht toezicht. Het overzicht heeft betrekking op de periode van juni 2017 tot en met december 2017 en richt zich alleen op de reguliere toezichtopdrachten, zoals het schorsingstoezicht en de voorwaardelijke veroordeling. Gekeken is naar de units die in regio Zuid-West, locatie Rotterdam werkzaam zijn.

Uit deze gegevens blijkt dat er 1871 doelen zijn aangemaakt, waarvan 924 als beschermend zijn aangemerkt door toezichthouders. De overige 947 zijn aangemerkt als criminogeen. 91 van de 924 zijn niet als doel geformuleerd. Hier is alleen een steekwoord opgenomen, bijvoorbeeld 'meldplicht' of 'ruim baan'. De doelen zijn gekoppeld aan de volgende leefgebieden:

- Alcoholgebruik: 12 doelen
- Denkpatronen, gedrag en vaardigheden: 181 doelen
- Drugsgebruik: 15 doelen
- Geschiedenis van antisociale gedragingen: 10 doelen
- Huisvesting en wonen: 138 doelen
- Inkomen en omgaan met geld: 123 doelen
- Opleiding, werk en leren: 211 doelen
- Procriminele houding: 34 doelen
- Relaties met partner, gezin en familie: 81 doelen
- Relaties met vrienden en kennissen: 28 doelen

Aan de geïnterviewde respondenten is gevraagd hoe zij hun overwegingen, beoordelingen en interventies gepleegd op beschermende factoren registreren in het registratiesysteem doelgericht toezicht. Alle tien de respondenten laten weten in hun registraties niet expliciet stil te staan bij de beschermende factoren. Bij de start van een toezicht maken zij doelen aan waaraan gewerkt zal gaan worden. Het systeem doelgericht toezicht vraagt bij ieder doel of het doel 'criminogeen' of 'beschermend' is. De respondenten geven aan dat zij na het aanmaken van de doelen verder niet meer stil staan bij 'het vinkje' in het systeem. Wanneer iets als 'criminogeen' of 'beschermend' is aangemerkt wordt hier later niet meer naar gekeken en wordt het niet meer gewijzigd. Eén respondent geeft aan alle doelen als beschermend aan te vinken:

R2: Door een doel positief te formuleren kun je het in IRIS aanvinken als beschermend, toch?

Hij geeft aan dat de situatie op de diverse leefgebieden vaak nog niet stabiel is en dat er nog risico's zijn. Toch wordt het doel als beschermend aangemerkt, omdat het bij het behalen van dat doel wel als beschermend gezien kan worden. Dit kan een vertekend beeld geven van wat daadwerkelijk beschermend is en wat in de toekomst, mogelijk, beschermend kan worden.

Negen van de tien respondenten geven aan dat zij hun overwegingen of iets 'criminogeen' of 'beschermend' is niet in het registratiesysteem beschrijven. Wanneer een bewuste overweging plaatsvindt gebeurd dit alleen in gedachte, deze worden verder niet inzichtelijk gemaakt in het registratiesysteem. Ook wordt niet expliciet in het systeem aandacht besteed aan de onderwerpen. De respondenten geven aan dat zij in hun gespreksverslagen beschrijven wat besproken is en hoe de voortgang verloopt. Wanneer iemand het dossier leest moet die persoon zelf op basis van deze gespreksverslagen opmaken waar de risico's worden gezien en wat als beschermend wordt gezien. Tijdsdruk wordt door vier van de tien respondenten genoemd als onderliggende reden voor het niet uitgebreid registreren hierop. Eén van de tien respondenten geeft aan het nut er niet van in te zien alle overwegingen en voortgang goed weg te schrijven.

Eén van de tien respondenten geeft aan bij het aanmaken van de doelen wél haar overwegingen te beschrijven, waarom iets als 'criminogeen' of 'beschermend' moet worden gezien. Ook deze respondent laat weten na de start van het toezicht nauwelijks nog terug te kijken naar de aangemaakte doelen en daar ook geen aanpassingen meer op te doen.

Drie van de tien respondenten stellen, wanneer hier naar gevraagd wordt, dat het registratiesysteem doelgericht toezicht hen niet uitnodigt om meer expliciet aandacht te besteden aan het onderwerp beschermende factoren. Zij geven aan dat het systeem wel een kopje 'risicomanagement' kent, maar geen kopje 'beschermende factoren' heeft. Eén van deze drie respondenten oppert dat een lijstje in het systeem, waarin aangevinkt moet worden welke criminogene factoren en welke beschermende factoren er zijn, kan helpen. Het is daarbij wel van belang dat de toezichthouder dit regelmatig evalueert en bijstelt. De overige respondenten geven aan geen veranderingen in het systeem nodig te vinden: "er moet al zoveel geregistreerd worden".

4.5.1 Beschermende factoren in doelgericht toezicht

Na afloop van de interviews zijn per respondent twee dossiers in doelgericht toezicht onderzocht. Gekeken is naar de wijze waarop zij registreren als het gaat over beschermende factoren én of dit overeenkomt met hetgeen zij tijdens de interviews hebben verteld. De beschermende factoren zoals opgenomen in de SAPROF zijn voor de controle onderverdeeld in de leefgebieden, waarbij intelligentie en hechte band in de kindertijd niet zijn meegenomen. Dit zijn statische factoren waar geen doelstelling aan verbonden kan worden. Een enkele beschermende factor is onder meerdere leefgebieden ingedeeld, omdat er sprake kan zijn van een overlap. Zie bijlage 3 voor een overzicht van de leefgebieden en onderverdeling van de beschermende factoren uit de SAPROF.

In één van de gecontroleerde dossiers zijn geen doelen aangemaakt. In de overige 19 dossiers worden wisselende doelen aangemaakt, zowel op criminogene factoren als op beschermende factoren. Op de volgende leefgebieden zijn beschermende doelen aangemaakt:

- Alcoholgebruik;
- Denkpatronen, gedrag en vaardigheden;
- Drugsgebruik;
- Huisvesting en wonen;
- Inkomen en omgaan met geld;
- Opleiding, werk en leren;
- Procriminele houding;
- Relaties met vrienden en kennissen.

In de gecontroleerde dossiers zijn geen doelen aangemaakt op de volgende leefgebieden:

- Geschiedenis van antisociale gedragingen;
- Relaties met partner, gezin en familie.

Bij het bestuderen van de dossiers wordt niet duidelijk welke overwegingen er zijn gemaakt. Bij twee van de twintig dossiers staat expliciet per doel vermeld waarom de toezichthouder dat doel als 'criminogeen' of 'beschermend' ziet.

De registraties die worden beschreven onder de doelen richten zich vooral op zorgen en op risico's. In vier van de twintig dossiers is in één oogopslag te zien dat er naast registraties over risico's, ook registraties zijn over positieve zaken. Bij deze registraties staat niet expliciet vermeld dat dit dan ook gekoppeld wordt of kan worden aan een beschermende factor.

4.6 Deelconclusie

In dit hoofdstuk is antwoord gegeven op de empirische hoofdvraag: Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot de kennis van beschermende factoren waarover toezichthouders bij Reclassering Nederland regio Zuid-West locatie Rotterdam beschikken en hoe zij bepalen binnen doelgericht toezicht op welke beschermende factoren zij interveniëren?

De beantwoording van deze vraag is tot stand gekomen door het formuleren van een aantal deelvragen. Allereerst is onderzocht over welke kennis toezichthouders van Reclassering Nederland regio Zuid-West locatie Rotterdam beschikken. De geïnterviewde respondenten zien beschermende factoren als 'de andere kant van de medaille'. Zij geven aan dat een beschermende factor veelal het tegenovergestelde is van een criminogene factor. Zo kan iets eerst criminogeen zijn en later in het traject beschermend worden. De respondenten koppelen dit voornamelijk aan de leefgebieden zoals opgenomen in het registratiesysteem doelgericht toezicht.

De beschermende factoren werk, financieel beheer, sociaal netwerk en intieme relatie worden door alle respondenten genoemd als zijnde beschermende factoren. Empathie, zelfcontrole en houding tegenover autoriteit worden door geen van de tien respondenten genoemd. Wel kunnen zij zich voorstellen dat deze factoren een beschermende werking hebben wanneer deze aan hen worden voorgehouden. De volgende factoren worden door een deel van de respondenten genoemd en door een deel niet:

- Intelligentie: één van de tien respondenten noemt deze factor;
- Hechte band in de kindertijd: één van de tien respondenten noemt deze factor;
- Coping: twee van de tien respondenten noemen deze factor;
- Vrijtijdsbesteding: twee van de tien respondenten noemen deze factor;

- Motivatie voor behandeling: vijf van de tien respondenten noemen deze factor;
- Levensdoelen: vier van de tien respondenten noemen deze factor;
- Medicatie: twee van de tien respondenten noemen deze factor;
- Hulpverlening: vier van de tien respondenten noemen deze factor;
- Woonsituatie: vijf van de tien respondenten noemen deze factor;
- Toezicht: drie van de tien respondenten noemen deze factor.

Vervolgens is onderzocht op welke beschermende factoren de reclasseringswerkers interveniëren en waarom zij dit doen. De respondenten geven aan zich voornamelijk te richten op risico's en/of probleemgebieden. De beschermende factoren worden aan de hand van adviesrapportages, dossierstukken en gesprekken met de cliënt wel geïnterviewd. Er worden echter geen doelen aangemaakt om de reeds aanwezige beschermende factoren te versterken. De doelen richten zich op de problemen die aandacht behoeven. Het oppakken van praktische problemen krijgt hierin voorrang op gedragsmatige problemen. Gesteld wordt dat het van belang is stabiliteit te creëren alvorens verder gegaan kan worden met het gedrag van een delinquent. Intervenieren op factoren als empathie, coping en zelfcontrole vallen voornamelijk onder de verantwoordelijkheid van een behandelaar vinden de respondenten.

Ook is met de reclasseringswerkers besproken hoe zij de kennis over dit onderwerp hebben opgedaan. Negen van de tien respondenten geven aan niet of nauwelijks informatie uitgereikt te hebben gekregen vanuit de organisatie. Zij noemen het methodiekboek werken in gedwongen kader, hierin staat een en ander beschreven over beschermende factoren. Een training of cursus rondom dit onderwerp hebben zij niet gehad. Eén respondent vermoedt in de basistraining die zij kreeg toen zij in dienst kwam wel iets gehoord of geleerd te hebben over beschermende factoren. Wat daarin precies besproken is kan zij niet meer terughalen.

Tot slot is stilgestaan bij de wijze van registreren. Dit is tweeledig gedaan: in eerste instantie is met de tien respondenten besproken hoe zij alle activiteiten op beschermende factoren registreren. Na afloop van de interviews zijn per respondent twee dossiers onderzocht. Negen van de tien respondenten geven aan niet expliciet te registreren op het onderwerp beschermende factoren. Eén van de tien respondenten benoemt in het systeem welke overwegingen zij heeft bij het bepalen of iets 'criminogeen' of 'beschermend' is. In de verdere registraties komt dit niet expliciet meer aan bod. Uit de dossiercontrole die na afloop van de interviews is uitgevoerd blijkt dat de registraties voornamelijk gedaan worden op zorgen en risico's. Welke zaken als beschermend worden gezien en waarom die overweging is gemaakt is moeilijk terug te vinden in het systeem.

Deel V. Conclusie, aanbevelingen en reflectie

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zal antwoord gegeven worden op de analytische hoofdvraag: Wat zijn de overeenkomsten en verschillen tussen de theorie en de praktijk van Reclassering Nederland regio Zuid-West locatie Rotterdam met betrekking tot de kennis van beschermende factoren en op welke beschermende factoren interveniëren zij binnen een reclasseringstoezicht teneinde de kans op recidive te verminderen?

In deel II en deel IV zijn de theoretische en de empirische hoofdvragen reeds behandeld en beantwoord.

In paragraaf 5.2 zal per topic aan de hand van een topic-analyse de resultaten weergegeven worden, waarna in hoofdstuk 5.3 een overzicht gegeven zal worden van de conclusies. Het rapport wordt afgesloten met aanbevelingen en een kritische reflectie.

5.2 Analyse

In dit onderzoek zijn zeventien topics opgenomen in het conceptueel model. Deze topics komen voort uit de SAPROF. In deze paragraaf zal per topic een analyse beschreven worden van het verschil tussen de gewenste situatie vanuit het theoretisch kader en de feitelijke situatie vanuit de empirie.

5.2.1 Individuele factoren

Intelligentie:

Er lijkt een verschil te zijn in de gewenste situatie en de feitelijke situatie als het gaat om intelligentie als beschermende factor. Eén van de tien geïnterviewde reclasseringswerkers noemt intelligentie als voorbeeld van een beschermende factor. In de toelichting die de respondent geeft wordt aangesloten bij de theorie. Het gaat om een gemiddelde intelligentie waarbij rekening gehouden moet worden met de context. In sommige gevallen kan een gemiddelde intelligentie juist risico verhogend werken.

Hechte band in de kindertijd:

Het verschil tussen hechte band in de kindertijd als beschermende factor vanuit de theorie en de feitelijke situatie lijkt groot. Eén van de tien respondenten heeft deze factor genoemd, maar focust zich hierbij voornamelijk op de criminogene kant van de factor, namelijk hechtingsproblemen. Binnen de reclasseringstrajecten lijkt weinig tot geen aandacht te zijn voor dit onderwerp als beschermende factor. Respondenten zijn van mening dat dit onderwerp meer past binnen een behandelsetting en stellen dat zij zelf niet altijd zicht hebben op de kindertijd.

Empathie:

Geen van de respondenten heeft empathie als voorbeeld van een beschermende factor gegeven, het verschil tussen de gewenste en de feitelijke situatie is daarmee groot. Wanneer empathie als mogelijke beschermende factor aan hen wordt voorgehouden herkennen zij dit wel. In de beargumentering sluiten zij deels aan op de gewenste situatie. Zo zien zij empathie als het inlevingsvermogen richting het slachtoffer. Eén respondent stelt dat het empathisch vermogen nauwelijks beïnvloedbaar is, daarmee wordt niet aangesloten op de gewenste situatie waarbij empathie als een dynamische en dus beïnvloedbare factor wordt gezien.

Coping:

Coping wordt door twee van de tien respondenten genoemd als mogelijk beschermende factor. De overige respondenten herkennen coping wel, wanneer deze factor aan hen wordt voorgehouden. Zij stellen hier binnen een toezicht niet altijd aandacht voor te hebben en/of zijn van mening dat dit meer thuis hoort binnen een behandelkader. Coping wordt door de respondenten omschreven als vaardigheden die een delinquent heeft om problemen op te lossen. Er lijkt sprake van een verschil tussen de gewenste situatie en de feitelijke situatie.

Zelfcontrole:

Geen van de tien respondenten noemt zelfcontrole als mogelijk beschermende factor. Wel herkennen zij deze factor wanneer deze aan hen wordt voorgehouden. In de beargumentering ligt de focus vooral op het beheersen van impulsen. Het kunnen stellen van doelen en/of het omgaan met spanningsvolle situaties worden niet genoemd. Ook zijn de respondenten van mening dat het beïnvloeden van zelfcontrole niet past binnen een toezicht, maar thuis hoort in een behandeling.

Er lijkt sprake van een groot verschil tussen de gewenste situatie en de feitelijke situatie.

5.2.2 Motivatiefactoren

Werk:

Het hebben van passend werk wordt door alle respondenten gezien als beschermend. Het verschil tussen de gewenste situatie en de feitelijke situatie lijkt minimaal. Het mag volgens de respondenten gaan om betaald of onbetaald werk. Van belang is dat het past bij de delinquent, dat die op zijn niveau werk heeft. De respondenten zien een duidelijke samenhang met andere beschermende factoren, zoals sociaal netwerk en financieel beheer.

Vrijtijdbesteding:

Vrijtijdsbesteding wordt door twee van de tien respondenten genoemd als mogelijke beschermende factor. In de beargumentering waaruit vrijtijdsbesteding kan bestaan worden voornamelijk individuele activiteiten genoemd door de respondenten, zoals fitness. Hiermee wordt niet aangesloten op de gewenste situatie waarbij uitgegaan wordt van een gestructureerde vrijtijdsbesteding die in groepsverband wordt uitgevoerd. Het verschil tussen de gewenste situatie en de feitelijke situatie lijkt daarmee groot.

Financieel beheer:

Financieel beheer wordt door alle tien de respondenten genoemd. Ook in de beargumentering wanneer de financiële situatie als beschermend kan worden gezien, sluiten zij grotendeels aan op de gewenste situatie. Het moet gaan om een stabiele financiële situatie waarvan een delinquent maandelijks rond kan komen. De respondenten voegen hier expliciet aan toe dat het om een legaal verkregen inkomen moet gaan, anders kan dit item niet gezien worden als beschermend. Er zijn indicaties dat de gewenste situatie op dit item nauwelijks verschilt van de feitelijke situatie.

Motivatie voor behandeling:

Vijf van de tien respondenten noemen gemotiveerd zijn voor behandeling als mogelijk beschermende factor. De overige vijf respondenten herkennen deze factor wel als zijnde beschermend wanneer deze aan hen wordt voorgehouden. De respondenten sluiten aan bij de gewenste situatie dat een behandeling pas een beschermende werking kan hebben wanneer de delinquent zelf gemotiveerd is voor de behandeling en gemotiveerd is om zijn gedrag te veranderen. Daar een deel van de respondenten deze factor niet zelfstandig benoemt als zijnde een beschermende factor kan gesproken worden van een verschil tussen de gewenste en de feitelijke situatie.

Houding jegens autoriteit:

Geen van de tien respondenten heeft houding jegens autoriteit genoemd als mogelijk beschermende factor. Wel zien zij dit item als een belangrijke factor wanneer deze aan hen wordt voorgehouden. De respondenten betrekken dit voornamelijk op het eigen traject dat zij met de delinquent doorlopen. Problemen op het gebied van autoriteit zouden volgens hen snel aan het licht komen binnen een toezicht. Ook het kunnen nakomen van afspraken wordt door de respondenten genoemd c.q. gezien als onderdeel van dit item. Doordat geen van de respondenten dit item zelf noemt als mogelijk beschermend wordt het verschil tussen de gewenste en de feitelijke situatie als groot gezien. Wel moet worden opgemerkt dat de respondenten in hun beargumentering aansluiten op de gewenste situatie, wanneer zij specifiek bevraagd worden op dit onderwerp.

Levensdoelen:

Tussen de gewenste situatie en de feitelijke situatie is enig verschil op te merken. Vier van de tien respondenten noemen doelen van de delinquent als belangrijk onderdeel van een toezicht, van waaruit mogelijk een beschermende werking gaat. Geen van de respondenten maakt een koppeling met de theorie over het Good Lives Model. Wel benadrukken de respondenten dat het van belang is dat de delinquent eigen doelen heeft die hij nastreeft.

Medicatie:

Twee van de tien respondenten noemen medicatiegebruik als mogelijk beschermend. Er zijn indicaties dat de gewenste situatie niet overeenkomt met de feitelijke situatie. De respondenten die het gebruik van medicatie noemen sluiten in hun beargumentering aan bij de gewenste situatie. Zo moet de delinquent zelf gemotiveerd zijn voor de medicatie en moet hij goed ingesteld zijn op de medicijnen. De overige respondenten geven aan niet structureel stil te staan bij dit onderwerp. Wanneer een delinquent hier zelf over begint kan het wel onderdeel worden van een toezicht. Wel moet worden opgemerkt dat er in de reclasseringsdoelgroep ook delinquenten zitten die geen psychische aandoening hebben waarvoor medicatiegebruik geïndiceerd is.

5.2.3 Externe factoren

Sociaal netwerk:

Alle respondenten noemen sociaal netwerk als zijnde een beschermende factor. Hiermee lijkt er geen verschil tussen de gewenste situatie en de feitelijke situatie. Wanneer gekeken wordt naar de wijze waarop respondenten het sociaal netwerk omschrijven is er wel enig verschil op te merken. Respondenten omschrijven het sociaal netwerk voornamelijk als familie en vrienden. Collega's en hulpverlening worden niet direct als onderdeel van het sociaal netwerk gezien, maar wordt door de respondenten wel herkend wanneer daarnaar gevraagd wordt. Dat het netwerk een steunde rol moet hebben en prosociaal moet zijn wordt door de respondenten gezien.

Intieme relatie:

Ook intieme relatie wordt door alle tien de respondenten genoemd als zijnde een mogelijke beschermende factor. Alle respondenten zien het hebben van een partner als onderdeel van het sociaal netwerk. Hiermee lijkt een klein verschil tussen de gewenste situatie, waarbij de intieme relatie als aparte beschermende factor wordt omschreven en daarmee apart wordt gescoord c.q. meegewogen in de boordeling. Ook wat betreft de duur van de relatie sluit de feitelijke situatie niet aan op de gewenste situatie. De respondenten geven aan dat ook kortdurende relaties in sommige casussen worden gezien als beschermend, waarbij in de SAPROF uitgegaan wordt van een stabiele relatie van tenminste één jaar.

Hulpverlening:

Vier van de tien respondenten noemt hulpverlening als mogelijk beschermende factor, daarmee zijn er indicaties voor een verschil tussen de gewenste situatie en de feitelijke situatie. In de gewenste situatie wordt de focus voornamelijk gelegd op psychiatrische patiënten. De respondenten richten zich in de beargumentering voornamelijk op delinquenten met een verstandelijke beperking die extra ondersteuning nodig hebben.

Woonsituatie:

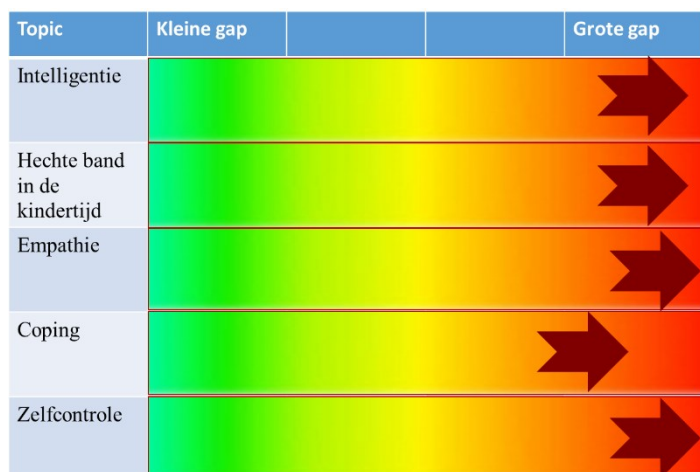
Er zijn indicaties dat de gewenste situatie en de feitelijke situatie op dit item niet overeenkomen. Vijf van de tien respondenten staan stil bij dit item, maar omschrijven het niet als woonsituatie, maar als huisvesting. De nadruk in de beargumentering dat dit item beschermend kan werken ligt niet op 'wonen onder toezicht', zoals dat binnen de gewenste situatie wel is. Voor de respondenten kan het ook gaan over zelfstandige huisvesting, zonder enig extra toezicht. Voor de delinquenten die niet zelfstandig kunnen wonen, bijvoorbeeld mensen met een verstandelijke beperking, wordt wel gedacht aan beschermd wonen.

Opgemerkt moet worden dat niet alle delinquenten die in toezicht zijn van de reclassering een detentie of een klinische opname hebben doorlopen. Binnen de gewenste situatie is dat wel het uitgangspunt. Het verschil in de omschreven gewenste situatie en de feitelijke situatie kan daarom ook ontstaan doordat de doelgroep niet geheel overeenkomt.

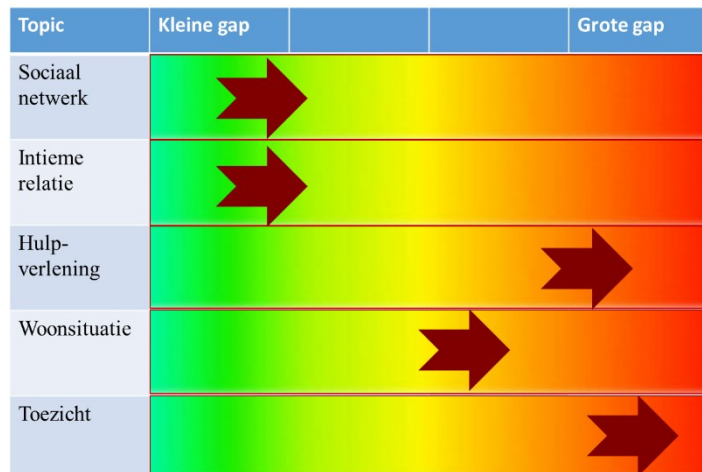
Toezicht:

Drie van de tien respondenten zien een verplicht reclasseringstoezicht als een beschermende factor, zolang het toezicht loopt. De overige respondenten herkennen toezicht als beschermende factor wanneer dit aan hen wordt voorgehouden. De nadruk ligt hierin niet op de 'stok achter de deur', zoals binnen de gewenste situatie, maar meer op de interventies die door de reclassering worden ingezet. Hierdoor lijkt er sprake van een verschil tussen de gewenste en de feitelijke situatie.

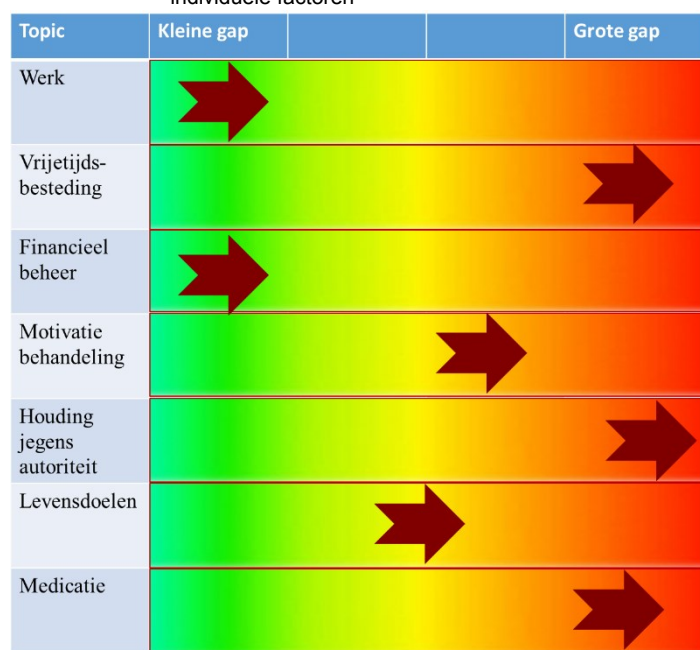
5.2.4 Schematische weergave topic-analyse

Figuur 5. Pijlschema van de topic-analyse individuele factoren

Figuur 6. Pijlschema van de topic-analyse externe factoren

Figuur 7 . Pijlschema van de topic-analyse motivatiefactoren

Op basis van de topic-analyse kan gesteld worden dat op diverse items zoals opgenomen in de SAPROF een verschil is geconstateerd tussen de gewenste situatie en de feitelijke situatie. Op vier van de zeventien items is een klein verschil geconstateerd. De beschermende factoren waar een klein of gemiddeld verschil is geconstateerd kunnen makkelijk gekoppeld worden aan de leefgebieden zoals opgenomen in het registratiesysteem doelgericht toezicht (zie bijlage 3 voor een overzicht). Deze beschermende factoren kunnen in contact met de delinquent makkelijk in beeld worden gebracht en het interveniëren op deze factoren kent een praktische insteek. De beschermende factoren waar een groot verschil op te zien is, zijn niet allemaal één op één onder te verdelen in de leefgebieden. Dit vraagt een extra vertaalslag van de reclasseringswerker. Daarbij zijn de interventies die op deze factoren ingezet kunnen worden minder praktisch van aard. Het gaat hierbij meer om gedrag, houding en vaardigheden van de delinquent.

5.3 Conclusies

In dit onderzoek hebben een aantal hoofd- en deelvragen centraal gestaan. Doel van dit onderzoek was inzichtelijk te maken over welke kennis van beschermende factoren reclasseringswerkers beschikken, op welke factoren zij binnen hun toezichten interventies inzetten, hoe zij dit in het registratiesysteem verwerken en hoe dit aansluit op de theoretische (wetenschappelijke) kennis die

beschikbaar is over beschermende factoren zoals opgenomen in de SAPROF. De focus van het onderzoek lag niet op *hoe* reclasseringswerkers interveniëren, maar *waarop* zij interveniëren. De conclusies die in dit onderzoek worden getrokken moeten in het licht gezien worden van het verschil tussen de onderzoeks- en werkpraktijk van de SAPROF en de werkpraktijk van de reclassering. De SAPROF is specifiek ontwikkeld voor recidive in gewelddadig en/of gewelddadig seksueel delinquent gedrag. De focus ligt voornamelijk op het periode van klinische behandeling en de periode daarna, het ontslag. Dit sluit niet altijd goed aan op de reclasseringspraktijk en diens doelgroep. Er is niet altijd sprake van gewelddadig gedrag en/of een klinische behandeling of detentie. Sommige beschermende factoren zijn hierdoor mogelijk minder geschikt voor de reclasseringspopulatie, zoals wonen onder toezicht of medicatie. Onderzoek naar factoren specifiek voor de reclasseringspopulatie is niet beschikbaar.

Op basis van de onderzoeksresultaten blijkt dat de empirie niet (geheel) overeenkomt met de theoretische achtergronden van beschermende factoren. Er lijkt sprake van een kennisprobleem. De geïnterviewde reclasseringswerkers beschikken over beperkte kennis van het concept van beschermende factoren en hoe deze invloed hebben op het voorkomen van delinquent gedrag. Ook specifieke kennis over welke factoren beschermend werken en waarom dat zo is lijkt onvoldoende aanwezig bij reclasseringswerkers, zo blijkt uit de topic-analyse in paragraaf 5.2. Een goed voorbeeld hiervan is vrijetijdsbesteding als beschermende factor. Een aantal reclasseringswerkers geeft aan hier op in te zetten tijdens een toezicht, maar deze werkers blijken niet op de hoogte van theoretische achtergronden over wat precies een beschermende werking heeft. Hierdoor hebben deze reclasseringswerkers onterecht de indruk dat zij inzetten op een beschermende factor. In het interpreteren van de resultaten moet rekening gehouden worden met de beperkte wetenschappelijke kennis over beschermende factoren (De Vogel et al., 2012). Echter de wetenschappelijke kennis die beschikbaar is over dit onderwerp lijkt niet of onvoldoende bekend bij de geïnterviewde reclasseringswerkers.

De wijze waarop de geïnterviewde reclasseringswerkers beoordelen welke factoren een beschermende werking hebben, verloopt niet op gestructureerde wijze. De reclasseringswerkers gaan volledig af op het eigen professioneel oordeel, waarbij zij in iedere casus een andere werkwijze hanteren. Het is voor hen lastig een methodische onderbouwing te geven voor de keuzes die zij maken. Gedurende de interviews geven de reclasseringswerkers wel aan bepaalde overwegingen te maken. Echter uit de gesprekken en/of registraties in doelgericht toezicht wordt niet geheel duidelijk welke overwegingen dit zijn. Dit kan voortkomen uit het gebrek aan kennis over dit onderwerp. Ook is tijdens de interviews gebleken dat reclasseringswerkers zich voornamelijk richten op de risicofactoren. Zaken die goed gaan worden wel gemonitord in het gesprek, maar dit wordt niet in de vorm van een doel of aandachtspunt opgenomen in het toezichtplan. Wanneer problemen dreigen te ontstaan op één van deze gebieden, wordt indien nodig alsnog een doel aangemaakt. De focus lijkt hierin voornamelijk te liggen op praktische factoren waar interventies op ingezet kunnen worden. De gedragsmatige factoren zoals coping, zelfcontrole en empathie krijgen minder aandacht en worden vooral overgelaten aan een behandelaar indien die aanwezig is.

Door deze werkwijze kan per werker een verschil in visie ontstaan. Informatie die bij de ene delinquent wel wordt meegewogen, kan bij de ander worden vergeten of achterwege gelaten. Het verschil in werkwijze en de focus op risico's kan een negatief effect hebben op de delinquent en zijn traject bij de reclassering. Er kan een te eenzijdig en/of verkeerd beeld ontstaan doordat niet op gestructureerde wijze steeds bepaalde informatie wordt meegewogen. Daarbij kan het zo zijn dat een delinquent bij de ene reclasseringswerker een andere aanpak krijgt dan bij de andere reclasseringswerker. De huidige vorm van werken lijkt ook niet aan te sluiten op de RNR gedachte, één van de methodische achtergronden waar Reclassering Nederland zich op baseert. In de RNR methodiek wordt gesteld dat niet alleen risico's maar ook sterke kanten meegewogen moeten worden. Daarbij is het belangrijk dat wordt aangesloten op de responsiviteit van de delinquent. Door te eenzijdig, alleen op risico's in te steken kunnen verkeerde voorspellingen worden gedaan, waarbij de kans op recidive mogelijk wordt overschat. Het risico bestaat dat dan ook te veel aan interventies worden ingezet, waarmee het risicobeginsel van Andrews & Bonta (2010) wordt geschonden.

Reclasseringswerkers kunnen niet goed vertellen waar zij de kennis over het onderwerp beschermende factoren hebben opgedaan. Zij relateren de keuzes die zij maken op dit vlak aan hun

'boerenverstand' en gaan dus niet methodisch onderbouwd te werk. De reclasseringswerkers maken een onbewust onbekwame indruk. Reclassering Nederland lijkt te kort te schieten in het opleiden en trainen van reclasseringswerkers op dit vlak. Mogelijk wordt er onvoldoende aangeboden of wordt hetgeen dat is aangeboden onvoldoende helder gebracht waardoor reclasseringswerkers zich niet bewust zijn van de kennis die is overgedragen. De organisatie voert middels audits controles uit op de kwaliteitsafspraken, maar er is weinig tot geen beweging op het trainen en opleiden van reclasseringswerkers om goed en onderbouwd te kunnen voldoen aan de gewenste werkwijze. Hiermee doet Reclassering Nederland haar medewerkers mogelijk te kort.

De huidige kennisbasis bij reclasseringswerkers en werkwijze als het gaat om beschermende factoren lijkt niet geheel te passen bij de gewenste werkwijze (zoals beschreven in het theoretisch kader), de methodische omschrijving van Reclassering Nederland en/of de functieomschrijving van reclasseringswerkers.

Reclasseringswerkers beschikken mogelijk over onvoldoende kennis om goed uitvoering te kunnen geven aan hun functieprofiel. Delinquenten hebben hierdoor niet bij iedere reclasseringswerker dezelfde kansen, de ene werker kan een meer positieve insteek hebben dan de andere. Tot slot kan de huidige stand van zaken ook invloed hebben op de samenleving. Door onvoldoende in te zetten op beschermende factoren blijven mogelijk kansen liggen om delinquenten te begeleiden naar een delictvrije toekomst.

5.4 Aanbevelingen

Op basis van het uitgevoerde onderzoek en de geformuleerde conclusies kunnen een aantal korte- en lange termijn aanbevelingen worden geformuleerd.

Korte termijn:

1. Vergroten kennis over beschermende factoren onder reclasseringswerkers.
2. Verhelderen en beschikbaar stellen informatievoorziening over beschermende factoren.

Lange termijn:

3. Aanpassen registratiesysteem.
4. Uitgebreid literatuuronderzoek beschermende factoren voor de reclasseringsdoelgroep.
5. Onderzoek naar gestructureerd oordeel instrument voor beschermende factoren .

Hieronder zullen de verschillende aanbevelingen worden toegelicht.

Vergroten kennis over beschermende factoren onder reclasseringswerkers.

Het vergroten van de kennis over beschermende factoren onder reclasseringswerkers is wenselijk. Gedurende het onderzoek is gebleken dat er een verschil is tussen de kennisbasis bij reclasseringswerkers en de theoretische achtergronden over dit onderwerp. Reclasseringswerkers lijken te handelen vanuit het 'boerenverstand' en lijken daarmee af en toe onbewust de juiste dingen te zien en in te zetten. Door het gebrek aan kennis bestaat het risico dat belangrijke informatie over het hoofd wordt gezien of dat de interventies die worden ingezet niet geheel passen c.q. onjuist zijn. Het is wenselijk dat het onderwerp beschermende factoren op meer gestructureerde en wetenschappelijk gefundeerde wijze wordt benaderd door reclasseringswerkers. Om dit te kunnen bereiken moeten de reclasseringswerkers voorzien worden van de juiste informatie.

Aandacht besteden aan de theoretische achtergronden van beschermende factoren kan al worden opgenomen in de basistraining van reclasseringswerkers. Daarmee krijgen nieuwe werkers direct een basis mee. Voor reclasseringswerkers die al langer in dienst zijn kan overwogen worden een nieuwe training te ontwikkelen. In het ontwikkelen van zo'n training kan rekening gehouden worden met de kennis die al wel aanwezig is bij reclasseringswerkers. Over beschermende factoren als werk, financieel beheer, sociaal netwerk en intieme relatie is al een redelijke kennisbasis. De focus van zo'n training moet dus meer liggen op de overige beschermende factoren.

Van belang is dat na het volgen van de training aandacht blijft voor het onderwerp beschermende factoren en hoe dit in de dagelijkse werkzaamheden vorm moet krijgen. Hiervoor kunnen zogenaamde koplopers worden aangesteld en opgeleid. Dit kunnen reclasseringswerkers zijn die meer inzicht in en/of affiniteit met dit onderwerp hebben. Op basis van de resultaten van de audits kunnen deze reclasseringswerkers worden geselecteerd/ benaderd. Deze reclasseringswerkers kunnen

bijvoorbeeld tijdens casuïstiekoverleggen bewust aandacht blijven besteden aan het onderwerp beschermende factoren.

Verhelderen en beschikbaar stellen informatie voorziening

Wanneer reclasseringswerkers voldoende zijn opgeleid c.q. getraind is het van belang dat zij in de dagelijkse praktijk makkelijk en snel informatie kunnen opzoeken en raadplegen over beschermende factoren. Door naast het geven van trainingen en opleiding ook te voorzien in een schriftelijk naslagwerk kunnen reclasseringswerkers zelf indien nodig informatie opzoeken.

De interne informatie voorziening is momenteel minimaal, waarbij gebruik gemaakt wordt van verschillende termen (beschermende factoren en protectieve factoren). Het is van belang dat Reclassering Nederland in de informatievoorziening gebruik maakt van één term. Voorgesteld wordt gebruik te maken van de term 'beschermende factoren'. Deze term wordt ook gebruikt in de registratiesystemen en is daardoor meer bekend bij reclasseringswerkers dan de term 'protectieve factoren'. Reclassering Nederland kan op twee plekken zelf het schriftelijke aanbod over beschermende factoren beschikbaar stellen:

- Digiplein (intranet). Op het digiplein kan een informatiepagina gemaakt worden die de naam beschermende factoren krijgt. Op deze pagina kan informatie geplaatst worden over dit onderwerp. Ook kunnen hier links geplaatst worden naar wetenschappelijke artikelen en/of het opleidingshuis voor trainingen (zie aanbeveling 1.).
- Handboek. In het handboek staan alle werkprocessen beschreven. Bij de beschrijving van deze werkprocessen wordt steeds verwezen naar beschikbare informatie en gerelateerde documenten. Momenteel wordt voornamelijk informatie verstrekt over risicofactoren. Heldere informatie over beschermende factoren ontbreekt in het handboek.

Tot slot kan de informatievoorziening in het methodiekboek werken in gedwongen kader, waar Reclassering Nederland gebruik van maakt, worden aangevuld en verduidelijkt. Deze aanbeveling kan niet door Reclassering Nederland zelf worden doorgevoerd, omdat dit boek niet is uitgebracht door de organisatie, maar door Jacqueline Bosker, Lous Krechtig en Anneke Menger. Mogelijk kan Reclassering Nederland de uitgever verzoeken in de volgende editie rekening te houden met deze aanbeveling. Indien het methodiek boek wordt aangevuld met deze informatie is het van belang dat Reclassering Nederland de reclasseringswerkers voorzien van de nieuwe editie van dit boek. Voor dit deel van deze aanbeveling is een lange termijn planning passender.

Aanpassen registratiesysteem.

Gedurende het onderzoek is gebleken dat reclasseringswerkers niet goed kunnen beargumenteren wanneer bij het formuleren van een doel gekozen moet worden voor 'criminogeen' of voor 'beschermend'. De verwarring hierover maakt dat er geen eenduidige werkwijze is en het in de registraties niet duidelijk wordt welke factoren als risico gezien worden en welke als beschermend. Door in het systeem duidelijke informatie toe te voegen over de gewenste werkwijze kunnen reclasseringswerkers geholpen worden hier eenduidiger mee om te gaan.

Daarbij is gedurende het onderzoek gebleken dat reclasseringswerkers het systeem te veel op 'risico's' gericht vinden. Het kopje 'risicomanagement' wordt door hen als voorbeeld genoemd. Door actiever bij reclasseringswerkers te inventariseren hoe zij het systeem ervaren en wat zij daarin missen kunnen aanpassingen worden doorgevoerd die aansluiten bij de behoeften van deze werkers. Eén van de verzoeken die door een respondent is gegeven was bijvoorbeeld een kopje 'beschermende factoren' toe te voegen. Dit maakt voor die werker dat de aandacht meer actief bij dit onderwerp moet worden gehouden, omdat het systeem daarom vraagt. Reclassering Nederland kan ervoor kiezen deze aanbeveling in één van de volgende updates van het systeem mee te nemen.

Van belang is op te merken dat met deze aanbeveling het kennisprobleem niet direct wordt opgelost. Hiervoor zal meer geïnvesteerd moeten worden op de eerste twee aanbevelingen. De aanpassingen in het registratiesysteem moeten gezien worden als een ondersteuning voor reclasseringswerkers, als aanvulling op de eerste twee aanbevelingen.

Literatuuronderzoek en ontwikkelen methodische visie.

Het is wenselijk een uitgebreide literatuurstudie te doen naar beschermende factoren die voornamelijk betrekking hebben op de reclasseringspraktijk. In de SAPROF zijn een aantal beschermende factoren opgenomen die niet direct betrekking hebben op de gehele reclasseringsdoelgroep. Door uitgebreid literatuuronderzoek te doen waarbij de focus niet alleen ligt op de beschermende factoren zoals opgenomen in de SAPROF, kan een vollediger beeld ontstaan van factoren die beschermend kunnen werken voor de reclasseringsdoelgroep.

Op basis van zo'n literatuuronderzoek kan Reclassering Nederland een duidelijke methodische visie ontwikkelen op dit onderwerp. Het is in deze visie van belang dat duidelijk wordt hoe Reclassering Nederland kijkt naar het concept beschermende factoren en welke rol deze factoren krijgen in het geheel van de risicotaxatie en risicomanagement. Hierin aandacht besteden aan welke factoren in welke situatie een beschermende werking hebben is van belang. Mogelijk kan de afdeling beleid hier een rol in spelen.

De informatie die voortkomt uit een literatuurstudie en de methodische visie op dit onderwerp kan met reclasseringswerkers gedeeld worden via trainingen (aanbeveling 1) en Digiplein en het handboek (aanbeveling 2).

Onderzoek naar instrument voor gestructureerd oordeel voor beschermende factoren.

In de huidige werkwijze wordt niet op basis van een gestructureerd professioneel oordeel beoordeeld welke factoren als beschermend gezien kunnen worden. De SAPROF biedt forensisch professionals binnen een behandelsetting de mogelijkheid tot zo'n gestructureerd oordeel te komen. Onderzoek naar een soortgelijk instrument dat toepasbaar is op de reclasseringsdoelgroep is wenselijk. Dit instrument kan worden geïntegreerd in het registratiesysteem, zodat de beoordeling van beschermende factoren niet langer afhankelijk is van de reclasseringswerker en/of de situatie. Voor iedere delinquent wordt op dezelfde wijze beoordeeld welke factoren meespelen en waarom.

Het is daarbij wel van belang dat reclasseringswerkers goed getraind en opgeleid worden in het onderwerp beschermende factoren. Zij zullen theoretische kennis moeten hebben van het onderwerp en moeten weten hoe zo'n gestructureerd instrument geïnterpreteerd en gebruikt moet worden. Alleen het ontwikkelen van een instrument en dat aanbieden aan reclasseringswerkers is onvoldoende. Reclassering Nederland investeert in wetenschappelijk onderzoek en gebruikt daarvoor ervaringen uit de werkpraktijk. Deze aanbeveling zou hiervoor in aanmerking kunnen komen. Voor de ontwikkeling van een goed instrument is wetenschappelijk onderzoek naar beschermende factoren voor de reclasseringspopulatie nodig.

5.5 Kritische reflectie

Dit onderzoek is in beperkte tijd uitgevoerd ten behoeve van een afstudeeropdracht. Vanwege het tijdsbestek waarbinnen dit onderzoek uitgevoerd moest worden is de omvang van het literatuuronderzoek beperkt geweest. Er is voor gekozen voornamelijk te focussen op de SAPROF en de wetenschappelijke achtergronden van dit instrument. Voor een uitgebreider en breder literatuuronderzoek was geen ruimte. Daar er een verschil is tussen de doelgroep voor wie de SAPROF is ontwikkeld en de doelgroep van de reclassering kan worden gesteld dat niet alle theoretische achtergronden van de beschermende factoren toepasbaar zijn voor de reclassering.

Tevens is er, vanwege de beperkte onderzoekstijd, een kleine steekproef genomen onder de reclasseringswerkers. De resultaten van dit onderzoek zijn gebaseerd op basis van tien respondenten. Dit heeft een beperkende invloed op de externe validiteit van het onderzoek. Mogelijk zouden andere uitkomsten gevonden kunnen worden wanneer in de steekproef andere reclasseringswerkers worden gesproken of als dit onderzoek in een andere regio, op een andere locatie zou worden uitgevoerd.

De bruikbaarheid van een aantal aanbevelingen is afhankelijk van verschillende factoren, waar de reclassering niet direct invloed op heeft. Verder wetenschappelijk onderzoek naar beschermende factoren die een positieve invloed hebben op het voorkomen van recidive bij de reclasseringsdoelgroep is nodig. De resultaten van zulk onderzoek zijn nodig voor het ontwikkelen van een gedegen instrument waarmee reclasseringswerkers tot een gestructureerd professioneel oordeel kunnen komen welke factoren een beschermende werking hebben in een casus. Hiermee is rekening gehouden in het formuleren van de aanbeveling. Reclassering Nederland investeert in wetenschappelijk onderzoek en kan, op basis van dit rapport en de aanbevelingen, een voorstel doen voor nader onderzoek.

Reclasseringswerkers voorzien van informatie over beschermde factoren zal daarom in eerste instantie voornamelijk gebaseerd zijn op de huidige beschikbare theorie vanuit de huidige wetenschap. Dit blijft in ontwikkeling en zal door de reclassering steeds bijgehouden en bijgesteld moeten worden.

Tot slot heeft de eigen rol van onderzoeker mogelijk invloed gehad op de resultaten van dit onderzoek. In de onderzoeksopzet is al rekening gehouden met de rol van onderzoeker en de mogelijke invloed die dit heeft. Bracketing, parafraseren en samenvatten zijn beschreven als opties om de eigen interpretaties los te laten c.q. te checken bij de respondent. Op de audio opnames van de interviews is te horen dat regelmatig gebruik is gemaakt van parafraseren en samenvatten. Gedurende het onderzoek is, wegens tijdsdruk, weinig gebruik gemaakt van de bracketing methode. Getracht is het onderzoek op systematische wijze uit te voeren waarbij beïnvloeding vanuit onderzoeker zoveel mogelijk werd beperkt. Desondanks kan niet worden uitgesloten dat er enige beïnvloeding is ontstaan. Doordat onderzoeker zelf werkzaam is als reclasseringswerker was er voldoende sprake van kennis over de 'dagelijkse taal' onder de groep respondenten. Juist deze kennis kan hebben geleid tot verkeerde interpretaties van de resultaten.

Literatuurlijst

- Andrews, D.A., & Bonta, J. (2010). *The psychology of criminal conduct (Fifth edition)*. New Provicende, NJ: LexisNexis.
- Bosker, J. & Krechtig, L. (2013) De basis van regie: oriëntatie, diagnostiek en plan van aanpak. In A. Menger (Red.), *Werken in gedwongen kader. Methodiek voor het forensisch sociaal werk* (1^e editie) (pp. 259-275). Amsterdam, Nederland: SWP.
- Bosker, J., Donker, A., Menger, A., & Van der Laan, P. (2013). Theorieën over afbouw en stoppen met delinquent gedrag. In A. Menger, L. Krechtig, & J. Bosker (Reds.), *Werken in gedwongen kader. Methodiek voor het forensisch sociaal werk*. (pp. 77-95). Amsterdam, Nederland: SWP.
- Bosker, J., Krechtig, L., Menger, A., & Andreas, A. (2013). Methodisch werken aan risicobeheersing. In A. menger, L. Krechtig, & J. Bosker (reds.), *Werken in gedwongen kader. Methodiek voor het forensisch sociaal werk*. (pp. 313-331). Amsterdam, Nederland: SWP.
- De Vogel, V., De Ruiter, C., & Bouman, Y. H. A. (2007). Meting van protectieve factoren en het belang ervan voor behandeling in de forensische setting. *Tijdschrift voor Psychotherapie*, 33, 102-119. doi: 10.1007/BF03062262
- De Vogel, V., De Ruiter, C., Bouman, Y.H.A., & De Vries Robbé, M., (2012). *SAPROF. Richtlijnen voor het beoordelen van beschermende factoren voor gewelddadig gedrag* (2e ed.). Delft, Nederland: Eburon.
- De Vogel, V., De Ruiter, C., Bouman, Y.H.A., & De Vries-Robbé, M. (z.j.). *SAPROF. Richtlijnen voor het beoordelen van beschermende factoren voor gewelddadig gedrag*. Geraadpleegd op 3 februari 2018, van http://www.saprof.com/_files/SAPROF%20Flyer%20Dutch%202011.pdf
- De Vries Robbé, M., De Vogel, V., & Van den Broek, E. (z.j.). The Bright side of life: De waarde van beschermende factoren voor gewelddadig gedrag in de forensische psychiatrie.
- De Vries Robbé, M., Mann, R.E., Maruna, S., & Thornton, D. (2014). A review of protective factors supporting desistance from sexual offending. In M. de Vries Robbé (Red.), *Protective factors. Validation of the Structured Assessment of Protective Factors for Violence Risk in Forensic Psychiatry* (pp. 37-54). Utrecht, Nederland: Van der Hoeven Kliniek
- De Vries Robbé, M., De Vogel, V., & Veldhuizen, A., (2016) SAPROF. Structured Assessment of Protective Factors for violence risk. In V. de Vogel, C. de RUITER, Y. Bouman en M. de Vries Robbé (reds), *Guidelines for the assessment of protective factors of violence risk*. (pp. 1-22) Utrecht, Nederland: Van der Hoeven Kliniek.
- Doorewaard, H., Kil, A. & Van de Ven, A. (2016). *Praktijkgericht kwalitatief onderzoek*. Amsterdam, Nederland: Boom.
- Fledderus, C. (2014). *Beschermende factoren als moderator. Hoe beoordelaars beschermende factoren wegen in risicotaxatie bij de ambulante forensische populatie*. Geraadpleegd op 21 januari 2018, van <https://dspace.library.uu.nl/bitstream/handle/1874/295956/Masterthesis%20C%20Fledderus.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Kwaliteitsfunctionarissen Zuid-West (2016). *Workshop doelgericht toezicht*. Hand out doelgericht werken. Rotterdam, Nederland: Stichting Reclassering Nederland.
- Kwaliteitsfunctionarissen Zuid-West (2017). *Individuele audits*. Excel sheets met uitkomsten audits. Rotterdam, Nederland: Stichting Reclassering Nederland.

- Nagtegaal, M. H., & Schönberger, H. J. M. (2013). *Het belang van beschermende factoren in de risicotaxatie van tbs-gestelden*. Geraadpleegd op 21 januari 2018, van <https://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/1561a-beschermende-factoren-bij-tbs-patienten.aspx>
- Polaschek, D. L. L., (2016). Protective factors, correctional treatment and desistance. *Elsevier Aggression and Violent Behavior*, 32, 64-70. <http://dx.doi.org/10.1016/j.avb.2016.12.005>
- Pomp, E., (2009). *Het Good Lives Model. Een literatuurstudie*. Geraadpleegd op 26 februari 2018 van <https://files.enflow.nl/fd9938a8-0039-4987-ae4-d3773cabfd43/799d99d7-9ba1-4b44-9b3c-bb084d4f19ea/publicaties/efp-good-lives-model-literatuurstudie.pdf>
- Soorten toezicht. (z.j.) Geraadpleegd op 7 mei 2018 van, <https://reclasseringnederland.nl/ik-moet-naar-de-reclassering/ik-sta-onder-toezicht/soorten-toezicht>
- Stichting Reclassering Nederland (2013). *Functiebeschrijving Reclasseringswerker*. Functieboek RN2.0. Utrecht, Nederland: Stichting Reclassering Nederland.
- Stichting Reclassering Nederland (2015). *Visie en Strategie 2015-2017*. Beleidsdocument. Utrecht: Stichting Reclassering Nederland.
- Stichting Reclassering Nederland (2016). *Kwaliteitstandaarden en resultaatafspraken toezicht – leren met en van elkaar*. Resultaatafspraken LMT/LOTUM. Utrecht, Nederland: Stichting Reclassering Nederland
- Stichting Reclassering Nederland (z.j.). *Vraag en Antwoord Reclassering Nederland*. Geraadpleegd op 12 februari 2018, via https://www.reclassering.nl/documents/Bibliotheek/2014/2014_Vraag%20en%20antwoord%20RN.pdf
- Van Essen, L. (2017). *Slimmer reclasseren*. Informatiepagina Slimmer reclasseren Digiplein. Utrecht, Nederland: Stichting Reclassering Nederland.
- Verschuren, P. & Doorewaard, H. (2016). *Het ontwerpen van een onderzoek*. Amsterdam, Nederland: Boom.
- Volgelvang, B., Rutten, E., De Jong, B., & Van den Braak, J. (2012). Reclasseren met adolescenten en jongvolwassenen. Een methodische handreiking voor de jeugdreclassering en reclassering. Woerden, Nederland: Van Montfoort I collegio.
- Ward, T., Yates, P.M., & Willis, G.M. (2012). The good lives model and the risk need responsivity model. A critical response to Andres, Bonta, and Wormith (2011). *Criminal Justice and Behavior*, 39, 94-110. doi: 10.1177/0093854811426085
- Willis, G.M., Ward, T., & Levenson, J.S. (2014). The Good Lives Model (GLM): an evaluation of GLM Operationalization in North American Treatment Programs. *Sexual Abuse: A journal of research and treatment*, 26, 58-81. doi: 10.1177/1079063213478202
- Wildeboer, M. & Van Woudenberg, E. (2017). *Inzet op beschermende factoren ten behoeve van risicomanagement*. Theoretische onderlegger. Rotterdam, Nederland: Stichting Reclassering Nederland.

Begrippenlijst

Beschermende factoren

Beschermende factoren zijn factoren die een reducerend effect hebben op risicovol gedrag. Het gaat om factoren die de cliënt ondersteunen om geen delicten te plegen (Bosker & Krechtig, 2013).

Doelgericht toezicht

Doelgericht toezicht is een registratiemiddel waarmee reclasseringswerkers meer doelgericht kunnen werken. Het geeft hen inzicht en overzicht van waar zij als toezichthouder in het traject staan. Dit wordt effectief geacht omdat:

- het richting geeft en aanzet tot activiteiten;
- het ervoor zorgt dat zowel de toezichthouder als de delinquent het traject makkelijker volhouden (motivatie);
- het ervoor zorgt dat er bewuster gehandeld wordt om resultaten te behalen.

De doelen die binnen doelgericht toezicht worden opgenomen gaan over gewenste verandering op criminogene factoren of beschermende factoren en de behoeften en wensen van de delinquent (Kwaliteitsfunctionarissen Zuid-West 2016).

Reclasseringswerker

Werknemers van Reclassering Nederland. Zij hebben een taakspecialisatie van advies of toezicht. Reclasseringswerkers hebben meestal een HBO-opleiding afgerond in de richting van Maatschappelijk Werk en Dienstverlening of Sociaal Juridische Dienstverlening (Stichting Reclassering Nederland, z.j.).

Reclassering Nederland

“Reclassering Nederland draagt bij aan de veiligheid van de samenleving door herhaling van crimineel gedrag (recidive) terug te dringen. Dat doet ze door risico's zoveel mogelijk te beheersen en de dader of verdachte te stimuleren zijn of haar gedrag te veranderen” (Stichting Reclassering Nederland, z.j.).
p.1

Risicofactoren

Risicofactoren worden ook wel criminogene factoren genoemd. Het gaat om individuele en omgevingsfactoren die samenhangen met het delinquente gedrag (Bosker & Krechtig, 2013).

Risicomanagement / risicobeheersing

De maatregelen, activiteiten en interventies die worden ingezet/ ondernomen om de risico's op nieuw delictgedrag zo veel mogelijk te beperken of te beheersen (Bosker, Krechtig, Menger, & Van der Laan, 2013).

RNR Model

Het risk-need-responsivity (RNR) model van Andrews en Bonta (2010) gaat uit van drie principes. Het risicoprincipe stelt dat de mate en intensiteit van behandeling moet passen bij de hoogte van de kans op recidive, het behoefteprincipe stelt dat de behandeling zich moet richten op de criminogene behoeften (die factoren die een verhoogd risico op herhaling van delinquent gedrag bevatten) en het responsiviteitsprincipe dat stelt dat het van belang is dat de delinquent gemotiveerd wordt voor behandeling en de kans krijgt van de behandeling te leren c.q. te profiteren. Het RNR model gaat voornamelijk uit van criminogene factoren en risico's, maar heeft ook aandacht voor sterke punten/ protectieve factoren. Zo stellen Andrews en Bonta dat het van belang is sterke punten van delinquenten in kaart te brengen en deze te gebruiken bij het bepalen van de juiste aanpak. In het RNR model zijn acht risicofactoren opgenomen, Andrews en Bonta stellen dat de positieve extremen van deze risicofactoren gezien kunnen worden als sterke punten van delinquenten, dit komt overeen met de gedachte dat beschermende factoren bipolair zijn. De acht risicofactoren die zij hebben opgenomen in het model zijn:

- geschiedenis van antisociale gedragingen;	- familie- en huwelijksomstandigheden;
- antisociale persoonlijkheid;	- school/ werk;
- antisociale cognities;	- vrijetijd/ recreatie;
- antisociale associaties;	- verdovende middelen misbruik.

SAPROF

Gestructureerd instrument voor het beoordelen van beschermende factoren. Wordt gebruikt in aanvulling op een bestaand risicotaxatie-instrument zoals de HCR-20 (De Vogel et al., 2012).

Schorsingstoezicht

Wanneer iemand verdacht wordt van een strafbaar feit en in voorlopige hechtenis verblijft, kan de rechtbank beslissen dat de verdachte onder voorwaarden wordt geschorst. De reclassering houdt toezicht op de voorwaarden die zijn opgelegd. Het onderzoek naar de verdachte loopt nog, er kan dus nog niet gesproken worden van een veroordeling of daderschap (Soorten toezicht, z.j.).

Toezichthouder

Een toezichthouder is een reclasseringswerker met de functiespecificatie van toezicht. Een toezichthouder ziet erop toe dat een delinquent zich houdt aan de opgelegde bijzondere voorwaarden, waarbij ingezet wordt op controle. Ook is het de taak van een toezichthouder om de delinquent te begeleiden naar een delictvrij bestaan door het inzetten van interventies die zijn opgenomen in een plan van aanpak, ook wel toezichtplan genoemd (Stichting Reclassering Nederland, z.j.).

Voorwaardelijke veroordeling

Een rechter kan besluiten bij veroordeling een delinquent een (deels) voorwaardelijke straf op te leggen. Dit gebeurt vaak in combinatie met bijzondere voorwaarden. De reclassering houdt toezicht op de voorwaarden die zijn opgelegd (Soorten toezicht, z.j.).

Bijlagen

1. Overzicht respondenten & codelijst

Overzicht respondenten:

Respondent	Sekse	Dienstjaren
01	V	04
02	M	10
03	V	20
04	V	05
05	V	12,5
06	V	2,5
07	M	10
08	M	20
09	V	2,5
10	M	13

Lijst met coderingen:

HV	Huisvesting
FS	Financiële situatie
NW	Netwerk
R	Relatie
M	Medicatie
MD	Middelen
DB	Dagbesteding
TZ	Toezicht
Beh	Motivatie voor behandeling
LD	Levensdoelen
HK	Hechte band in de kindertijd
VB	Vrijtijdsbesteding
HVL	Hulpverlening
C	Coping
Z	Zelfcontrole
E	Empathie
HA	Houding jegens autoriteit
I	Intelligentie

B	Bipolair
T	Training/opleiding
RS	Registratie
P.P.	Verschillend per persoon
DF	Doelen formuleren
RG	Risicogericht
B	Beoordelen
I	Inzetten
EW	Emotioneel welzijn

2. Interviewvragen

Vragen semigestructureerde interviews:

1. Wat kun je vertellen over het onderwerp beschermende factoren? Wat weet je hier al van?
-

Een beschermende factor is een eigenschap van een cliënt die hem helpt geen nieuwe delicten te plegen / c.q. een factor die het risico op nieuwe delicten verkleint. Eventueel doorvragen op wat mensen hier wel eens over hebben gelezen of gehoord.

2. Welke beschermende factoren kun je noemen? Vertel daar eens iets over.
-

Vraag wordt wellicht al beantwoord door respondent bij vraag 1. Wanneer de toezichthouder een beschermende factor noemt hierop doorvragen.

3. Hoe bepaal je welke factoren beschermend zijn in een bepaalde casus?
-

Maakt de werker bijvoorbeeld de koppeling met risicotaxatie? Ziet de werker dat risicofactoren en beschermende factoren in verbinding staan met elkaar? Hoe beargumenteerd de werker dat een factor in een bepaalde casus beschermend is? Of gaat deze ervanuit dat een bepaalde factor altijd beschermend is. Eventueel de respondent vragen een voorbeeld te noemen uit een casus.

4. Op welke factoren zet je vervolgens een interventie in binnen het toezicht en waarom?
-

Het gaat er niet om welke interventies de respondent inzet, maar alleen op welke factoren interventies worden ingezet.

5. Je hebt een aantal factoren zelf al genoemd. Zouden deze factoren ook beschermend kunnen zijn?
-

Aan de hand van beschermende factoren uit de SAPROF, die factoren bespreekbaar maken die de respondent zelf nog niet heeft genoemd.

6. Als je nu deze beschermende factoren gehoord hebt, kun je dan interventies bedenken die je binnen jouw toezichten hebt ingezet?
-

Mogelijk zetten mensen interventies in, maar labelen zij het niet als beschermend (bij gebrek aan kennis?)

7. Hoe registreer jij de activiteiten op beschermende factoren in IRIS?
-

Aan de hand van deze vraag kan de dossiercheck gedaan worden: is in het systeem terug te vinden wat de respondent vertelt?

3. Overzicht hoe dossieronderzoek is uitgevoerd.

Per geïnterviewde collega zijn twee dossiers bekeken. In totaal komt dit neer op 20 onderzochte dossiers. Dit is gedaan na afname van de interviews. Doel hiervan is te checken of hetgeen de respondenten hebben verteld terug te zien is in hun wijze van registreren.

In het dossier is gekeken naar de doelen die zijn aangemaakt en of deze als criminogeen of beschermend zijn aangemerkt. Er is in het systeem een onderverdeling gemaakt op een aantal leefgebieden:

- Alcoholgebruik;
- Denkpatronen, gedrag en vaardigheden;
- Drugsgebruik;
- Geschiedenis van antisociale gedragingen;
- Huisvesting en wonen;
- Inkomen en omgaan met geld;
- Opleiding, werk en leren;
- Procriminele houding;
- Relaties met partner, gezin en familie;
- Relaties met vrienden en kennissen;

De beschermende factoren zoals opgenomen in de SAPROF zijn voor de controle onderverdeeld onder de leefgebieden, waarbij intelligentie en hechte band in de kindertijd niet zijn meegenomen. Dit zijn statische factoren waar geen doelstelling aan verbonden kan worden. Een enkele beschermende factor is onder meerdere leefgebieden ingedeeld, omdat er sprake kan zijn van een overlap.

Denkpatronen, gedrag en vaardigheden:

- Empathie
- Coping
- Zelfcontrole
- Houding jegens autoriteit
- Motivatie voor behandeling
- Hulpverlening
- Medicatie

Huisvesting en wonen:

- Woonsituatie

Inkomen en omgaan met geld:

- Financieel beheer

Opleiding, werk en leren:

- Werk
- Vrijtijdsbesteding

Procriminele houding:

- Levensdoelen
- Houding jegens autoriteit
- Motivatie voor behandeling
- Toezicht

Relaties met partner en gezin:

- Intieme relatie
- Sociaal netwerk

Relaties met vrienden en kennissen:

- Sociaal netwerk